

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada

Poti do sprememb pedagoške prakse

Poti do sprememb pedagoške prakse

Poti do sprememb pedagoške prakse

Avtorji: Jerneja Bone, Tatjana Krapše, dr. Sandra Mršnik, dr. Anton Polšak

Strokovni pregled: dr. Tanja Rupnik Vec, Romana Košutnik

Jezikovni pregled: dr. Zala Mikeln

Oblikovanje: Simon Kajtna

Grafična priprava: ABO grafika, d. o. o., zanj Igor Kogelnik

Izdal in založil: Zavod RS za šolstvo

Predstavniki: dr. Vinko Logaj

Urednica založbe: Andreja Nagode

Spletna izdaja

Ljubljana, 2022

Publikacija je dosegljiva na www.zrss.si/pdf/Poti_do_sprememb_pedagoske_prakse.pdf

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD

NA-MA POTI

OBJEM

POGUM

PODVIG

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada

Gradivo je nastalo v okviru projekta NA-MA POTI, 2016–2022 (*vodja projekta:* Jerneja Bone), projekta OBJEM, 2016–2022 (*vodja projekta:* dr. Sandra Mršnik), projekta POGUM, 2017–2022 (*vodja projekta:* Tatjana Krapše) in projekta PODVIG, 2017–2022 (*vodja projekta:* dr. Anton Polšak).

Katalogni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 118593027

ISBN 978-961-03-0682-5 (PDF)

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Vsebina

1	Uvod	5
2	Izhodišča	6
2.1	Predstavitve projektov	7
2.1.1	OBJEM	7
2.1.2	NA-MA POTI	8
2.1.3	POGUM in PODVIG	9
2.2	Kaj je skupnega projektom	11
2.2.1	Izhodišča projektov	11
2.2.2	Vsebinska raven projektov	12
2.2.2.1	Pismenosti, ki jih razvijamo v projektih	13
2.2.3	Izvedbena raven projektov	15
2.3	Spreminjanje pedagoške prakse	16
2.3.1	Identiteta	17
2.3.1.1	Stališča in vrednote	18
2.3.1.2	Odnos	18
2.3.1.3	Motivacija	18
2.3.2	Sodelovanje in komunikacija	19
2.3.3	Učinkovito mišljenje	19
2.3.3.1	Kritično mišljenje	19
2.3.3.2	Reševanje (avtentičnih) problemov	20
2.3.4	Ustvarjalnost in inovativnost	21
2.3.5	Samoregulacija	21
2.3.6	Digitalna kompetenca	21
2.3.7	Digitalna tehnologija v kontekstu pouka na daljavo	22
2.3.7.1	Vzpostavljanje učnega okolja za pouk na daljavo	22
2.3.7.2	Razvijanje in ohranjanje stika z učenci pri izvajanju učnega procesa na daljavo	23
2.3.7.3	Digitalna tehnologija in poučevanje na daljavo	23
2.4	Formativno spremljanje	25

3	Primeri povezovanja projektov v didaktičnih pristopih	26
3.1	Primer iz vrtca projekta NA-MA POTI z vidika projekta OBJEM	28
3.2	Primer iz osnovne šole projekta NA-MA POTI z vidika projektov OBJEM in POGUM	29
3.3	Primer iz srednje šole projekta NA-MA POTI z vidika projektov OBJEM in PODVIG	30
3.4	Primer iz vrtca projekta OBJEM z vidika projekta NA-MA POTI	32
3.5	Primer iz osnovne šole projekta OBJEM z vidika projektov NA-MA POTI in POGUM	34
3.6	Primer iz srednje šole projekta OBJEM z vidika projektov NA-MA POTI in PODVIG	40
3.7	Primer iz osnovne šole projekta POGUM z vidika projektov NA-MA POTI in OBJEM	43
3.8	Primer iz srednje šole projekta PODVIG z vidika projektov NA-MA POTI in OBJEM	46
4	Povezovanje projektov OBJEM, NA-MA POTI, PODVIG in POGUM v vrtcu in šoli	48
4.1	Vidiki povezovanja	49
4.1.1	Ravnatelj	50
4.1.2	Vodja projektnega tima na VIZ-u	51
4.1.3	Člani projektnega tima VIZ-a in projektni tim VIZ-a	52
4.2	Pomen povezovanja in didaktičnih pristopov	53
5	Viri	55
6	Literatura	57

1 Uvod

Publikacija, ki je pred vami, je rezultat štirih projektov, ki jih je vodil Zavod RS za šolstvo v sodelovanju z več sto partnerji. Aktivnosti vseh projektov so bile usmerjene v oblike poučevanja, ki v ospredje postavljajo aktivno vlogo otroka, učenca ali dijaka in njegovo sodelovanje. Od učiteljev terjajo aktivnosti, ki na otroke, učence ali dijake delujejo spodbudno in jih motivirajo ter usmerjajo in hkrati na njih delujejo vzgojno. Pri tem je poudarek tudi na spremljanju procesa učenja, na vrednotenju znanja in na refleksiji. Za takšen način dela je potrebna aktivna vloga ravnatelja, zlasti pri spodbujanju, podpori in usmerjanju učiteljev k skupnemu načrtovanju ter izvajanju skrbno načrtovanih aktivnosti v oddelku ali izven njega. Govorimo torej o pedagoškem vodenju, ki naj bo usmerjeno k spreminjanju poučevalne prakse.

Prikazani so primeri in načini izvajanja projektnih aktivnosti, ki vodijo tako otroke v vrtcih in učence v osnovnih šolah kot tudi dijake v srednjih šolah k celovitemu prevzemanju različnih vlog v vrtcu ali šoli in kasneje tudi v vsakdanjem življenju. Zato je v publikaciji predstavljen tudi način povezovanja skupnih elementov na prvi pogled povsem različnih projektov.

Čeprav v projektih niso sodelovale vse šole, je publikacija lahko koristen pripomoček tako za strokovne delavce kot tudi za ravnatelje pri iskanju novih idej za drugačne pristope pri delu z učenci v razredu in pri dejavnostih, ki potekajo zunaj šolskih učilnic. Temu je posebej namenjeno drugo poglavje, v katerem avtorji najprej predstavijo projekte in njihove skupne točke. V nadaljevanju so nakazane tudi usmeritve in področja spreminjanja šolske prakse.

Pomemben del publikacije predstavljajo tudi »Primeri povezovanja projektov v didaktičnih pristopih«, ki so zapisani za področje predšolske vzgoje in za celotno šolsko vertikalo.

Na teh primerih je prikazano, kako z razvijanjem določene pismenosti ali podjetnostne kompetence učitelj ali vzgojitelj razvija pismenosti in veščine pri dejavnostih, ki niso vezane na določen projekt. Primeri so namenjeni spodbujanju vzgojiteljev in učiteljev k sistematičnemu in načrtnemu razvoju različnih pismenosti in veščin.

Zapisi v publikaciji so podkrepljeni tudi z grafičnimi prikazi, ki povečajo sporočilno vrednost zapsanega in nakazujejo trajnost ter široko uporabnost projektnih rezultatov.

Verjamemo in želimo, da bo publikacija pri čim večjem številu vzgojiteljev, učiteljev in ravnateljev povzročila miselni izziv v povezavi s pozitivno usmerjenimi spremembami poučevalne prakse.

Dr. Vinko Logaj,
direktor Zavoda RS za šolstvo

2 Izhodišča

Razvojno naravnani projekti omogočajo rast in razvoj vsakega posameznika tako na profesionalnem kot tudi na osebnem področju. Sodelovanje, ki poteka v vzgojno-izobraževalnih zavodih (v nadaljevanju VIZ)¹ z izmenjavo idej, strokovnih diskusij in kolegalnih hospitacij, omogoča, da se novosti učinkovito uvedejo. Na usposabljanjih se strokovni delavci seznanjajo z vsebinami projektov, hkrati pa reflektirajo izkušnje, ki omogočajo globlje razumevanje in spremenjeno ravnanje.

Na ravni vrtcev in šol strokovni delavci razvijajo didaktične pristope in strategije v podporo uvajanju gradnikov bralne, matematične, naravoslovne in finančne pismenosti ter podjetnostne kompetence. Vsi projekti (NA-MA POTI, OBJEM, PODVIG, POGUM) nagovarjajo vse predmete in področja, znotraj katerih se preizkušajo didaktični pristopi pri pouku, poleg tega sta PODVIG in POGUM usmerjena tudi v prepoznavanje družbenih, okoljskih, gospodarskih in osebnih izzivov. V projektih spodbujamo razvoj spremenjenih vlog strokovnih delavcev, učencev² ter drugih deležnikov. Učenec dobiva aktivnejšo vlogo v učnem procesu. Personalizacija učnega procesa se izvaja tako, da ima učenec možnost izhajati iz lastnega znanja, zmožnosti in izkušenj, podajati povratne informacije, sodelovati z vrstniki, kar rezultira v njegovo spremenjeno vlogo. Spremenjena vloga strokovnih delavcev se izkazuje: v motiviranosti za razvijanje in preizkušanje didaktičnih pristopov ter spremljanju in reflektiranju učne prakse ter posledično spremenjenem ravnanju. Ravnatelj kot poslovodni in pedagoški vodja vodi kolektiv na sodelovalen in vključujoč način z distribuiranim vodenjem, s povečanjem avtonomnosti in odgovornosti sodelujočih. Spremenjena vloga ravnatelja zahteva drugačno organizacijo dela, pri kateri se odgovornost porazdeli med vse strokovne delavce (slika 1).

Učenec	Strokovni delavec	Ravnatelj
• aktivna vloga, • sodelovanje, • personalizirana vloga.	• spodbujanje, • motivacija, • poučevanje, • usmerjanje, • vzgoja, • spremljanje, • vrednotenje znanja, • refleksija.	• poslovni in pedagoški vodja (distribuirano vodenje, avtonomnost, odgovornost, organizacija, koordinacija).

Slika 1: Spremenjene vloge učenca, strokovnega delavca in ravnatelja³

¹ K vzgojno-izobraževalnim zavodom štejemo vrtce, osnovne in srednje šole.

² Kot učenca v tej publikaciji obravnavamo otroka v vrtcu, učenca v osnovni šoli in dijaka v srednjih šolah. Če se besedilo nanaša samo na raven vrtca, uporabljamo pojem otrok, če se besedilo nanaša samo na raven osnovne šole, uporabljamo pojem učenec, če se besedilo nanaša samo na raven srednje šole, pa pojem dijak.

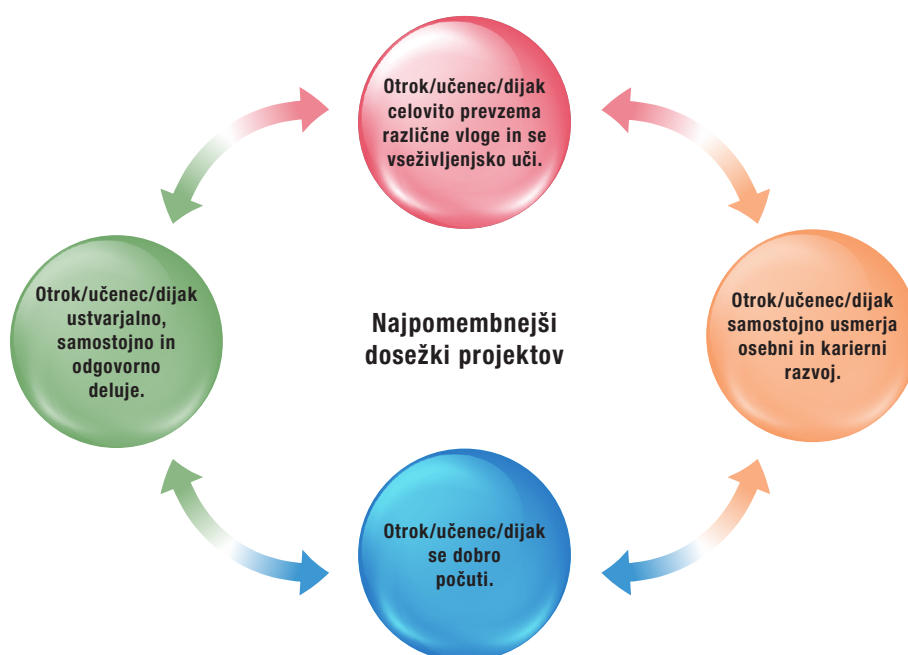
³ Vir: Navodila za prijavo na javni razpis za izbor operacij »Razvoj in udejanjanje inovativnih učnih okolij in prožnih oblik učenja za dvig splošnih kompetenc«. Interno gradivo MIZŠ.

Pomen povezovanja projektnih dosežkov z vidika razvoja posameznega učenca

Eden od pomembnih ciljev projektov je, da bodo učenci zmožni celovito prevzemati različne vloge v življenju in se bodo pripravljali vseživljenjsko učiti. Tako bodo lahko samostojno usmerjali osebni in kasneje tudi karierni razvoj ter ustvarjalno, samostojno in odgovorno delovali v družbi in se ob vsem tem tudi dobro počutili. Posameznik, ki se v različnih učnih situacijah dobro počuti, lažje realizira potenciale v življenju.

V vseh projektih je skrb namenjena ustvarjanju spodbudnega učnega okolja, ki omogoča hitrejši razvoj kompetenc pri učencih. Pri tem je poleg drugega zelo pomembna aktivna vloga učečega z upoštevanjem specifik projektov, ki poglobljeno posegajo v vsaj eno od osmih ključnih kompetenc vseživljenjskega učenja.

Ob razumevanju dosežkov posameznika, kot ga prikazuje slika 2, je ključnega pomena, da se učenje razume kot vseživljenjski proces, ki se udejanja skozi različne oblike institucionalnega izobraževanja ter v sodelovanju s širšo okolico.

Slika 2: Najpomembnejši dosežki projektov

2.1 PREDSTAVITEV PROJEKTOV

2.1.1 OBJEM

Cilj razvojnega projekta Bralna pismenost in razvoj slovenščine – **OBJEM** (Ozaveščanje, Branje, Jezik, Evalvacije, Modeli) je dvigniti raven bralne pismenosti pri učencih po celotni vertikali izobraževanja. Namenjen je razvoju in preizkušanju didaktičnih pristopov, ki bodo to omogočili. V okviru dela pri projektu OBJEM bralna pismenost razvijamo z več vidikov, med katerimi je treba poudariti zlasti tri:

1. uvajanje gradnikov bralne pismenosti,
2. razvoj in preizkušanje didaktičnih pristopov, ki prispevajo k dvigu ravni bralne pismenosti, in
3. izbor kakovostnih bralnih gradiv za vsa področja dejavnosti v vrtcih in vse predmete v osnovnošolskem in srednješolskem izobraževanju.

Slika 3: Logotip projekta OBJEM

Gradnike bralne pismenosti (govor, motiviranost za branje, razumevanje koncepta bralnega gradiva, glasovno zavedanje, besedišče, tekoče branje, odziv na besedilo in tvorjenje besedil, kritično branje) strokovni delavci načrtno uvajajo v svoje poučevanje, pri čemer elemente posameznega gradnika uvajajo v povezavi z vsemi drugimi gradniki in s cilji vseh predmetov oz. področij. Gradnike uvajajo integrirano in v skladu z zmožnostjo učencev in glede na njihov razvoj, predznanje, potrebe in posebnosti. Učenci prevzemajo aktivnejšo vlogo, kar se kaže z dejavnim ukvarjanjem z besedili, bogatenjem besedišča, vrednotenjem prebranega in odzivom na besedila ter tvorjenjem besedil. Tako branje različnih besedil podpre interes učencev, s tem se poveča zanimanje za branje različnih virov, kar vpliva na motiviranost za branje.

Posebna pozornost je namenjena prizadevanju za boljšo ozaveščenost učiteljev vseh predmetov o pomembnosti razvijanja bralne pismenosti učencev in njihove vloge, z jasnim poudarkom, da to ni le naloga učiteljev slovenskega jezika. Tako strokovni delavci v projektu z didaktičnimi pristopi in preko metodologije akcijskega raziskovanja razvijajo inovativne učne pristope, ki povečajo aktivno vlogo učencev in ob tem razvijajo splošne in specifične kompetence.

Z različnimi načini sodelovanja, s kolegalnimi hospitacijami, usposabljanji, mreženjem, skrbniškimi obiski učitelji⁴ izmenjujejo preizkušene didaktične pristope in si podajajo povratne informacije o primerih.

Poleg uvajanja gradnikov bralne pismenosti delovanje poteka še na štirih področjih:

1. bralna pismenost in razvoj slovenščine,
2. slovenščina kot drugi jezik,
3. diagnostični pripomočki in
4. posodobljena vloga šolske knjižnice.

Rezultati projekta bodo preizkušeni didaktični pristopi, ki prispevajo k dvigu ravni bralne pismenosti, model umeščanja slovenščine kot drugega jezika za učence, ki jim slovenščina ni materni jezik, preizkušeni diagnostični pripomočki za prepoznavanje ravni zgodnje pismenosti v predšolskem obdobju in bralne pismenosti v 5. in 8. razredu OŠ ter model posodobljene vloge šolske knjižnice kot kulturnega in informacijskega središča VIZ-a za dvig bralne pismenosti. Projekt je eden prvih poskusov obravnave bralne pismenosti po celotni vertikali izobraževanja, od vrtca do srednje šole.

V projektu sodelujejo poleg ZRSŠ tudi konzorcijski partnerji.⁵

2.1.2 NA-MA POTI

Projekt Naravoslovna in matematična pismenost: spodbujanje kritičnega mišljenja in reševanja problemov – **NA-MA POTI** (Naravoslovje, Matematika, Pismenost, Opolnomočenje, Tehnologija, Interaktivnost) je naravnan na celostno razvijanje naravoslovne, matematične in drugih pismenosti (finančne, digitalne, medijske ...) učencev od vrtcev do srednjih šol. Spodbujamo kontinuiran razvoj kritičnega mišljenja in reševanja problemov učencev, ki ga realiziramo z razvijanjem in preizkušanjem didaktičnih pristopov in strategij ter s smiselnim vključevanjem novih tehnologij.

V začetku smo analizirali stanje glede razvoja in udejanjanja matematične in naravoslovne pismenosti v vrtcih in šolah. Člani razvojnih timov opredeljujejo gradnike naravoslovne, matematične in finančne pismenosti

Slika 4: Logotip projekta NA-MA POTI

⁴ Glede na sobesedilo pojem učitelja vključuje tudi vzgojitelja v vrtcu.

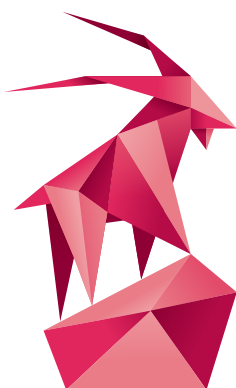
⁵ Konzorcijski partnerji projekta OBJEM: vzgojno-izobraževalni zavodi – 12 vrtcev, 25 osnovnih šol, 22 srednjih šol ter Univerza v Ljubljani (Pedagoška fakulteta Ljubljana, Filozofska fakulteta, Fakulteta za računalništvo in informatiko), Univerza v Mariboru (Pedagoška fakulteta Maribor) in Pedagoški inštitut.

z opisniki. Strokovni delavci razvijajo in preizkušajo didaktične pristope in strategije za vertikalno in horizontalno udejanjanje teh gradnikov. V projekt so vključeni otroci, učenci in dijaki po celotni vertikali izobraževanja. V projektu spodbujamo kritično mišljenje učencev preko dejavnosti, ki dvigajo raven naravoslovne in matematične pismenosti. Pri izvedbi dejavnosti strokovni delavci spodbujajo tudi argumentiranje, metakognitivno razmišljanje in medijsko kritičnost. Strokovni delavci izboljšujejo strategije poučevanja interdisciplinarnega reševanja kompleksnih avtentičnih problemov in učenja z raziskovanjem. Premišljeno vključujejo in uporabljajo IKT za vzpostavitev prožnih in inovativnih učnih okolij, igrifikacijo, programiranje, razvijanje logičnega in algoritmičnega mišljenja. Poudarjajo aktivno vlogo vsakega učenca in sodelovanje po načelih formativnega spremljanja, personalizacijo ter izboljševanje odnosa učencev do naravoslovja in matematike. Pri projektnih aktivnostih sodelujoči upoštevajo rezultate in uporabljajo gradiva preteklih projektov s področja naravoslovja in matematike. Vse aktivnosti projekta so izhodišče za pripravo priporočil za razvoj naravoslovne in matematične pismenosti v VIZ-ih po vertikali.

V projektu sodelujejo poleg ZRSŠ tudi konzorcijski partnerji.⁶

2.1.3 POGUM in PODVIG

V projektih Krepitev kompetence podjetnosti in spodbujanje prožnega prehajanja med izobraževanjem in okoljem v osnovnih šolah – **POGUM** (**P**odjetnost, **G**radnik za **U**panja **M**ladih) in Krepitev kompetence podjetnosti in spodbujanje prožnega prehajanja med izobraževanjem in okoljem v gimnazijah – **PODVIG** (**P**odjetnost **V** **G**imnaziji) razvijamo in preizkušamo model celostnega razvoja kompetence podjetnosti pri učencih in dijakih skozi medpredmetno povezovanje/interdisciplinarni pristop in sodelovanje z okoljem ter širšo skupnostjo.

Slika 5: Logotip projekta POGUM

Slika 6: Logotip projekta PODVIG

Posebej smo pozorni na razvoj učenčeve/dijakove zmožnosti prepoznavanja splošnih družbenih oz. socialnih, okoljskih, gospodarskih in osebnih izzivov. Avtentični problemi iz okolja so za učence/dijake izzivi, ki jih rešujejo na osnovi didaktičnih strategij in so v podporo razvoju podjetnostne kompetence. S tem so učenci/dijaki usmerjeni k rezultatom trajnostnih rešitev.

Podjetnost je ena izmed osmih splošnih kompetenc vseživljenjskega učenja, ki jih je opredelila Evropska unija.⁷ Razvijanje podjetnostne kompetence evropskih državljanov in organizacij je že več let eden glavnih ciljev politike EU.⁸ Ključni cilj projektov POGUM in PODVIG je oblikovanje modela, na osnovi katerega učitelji in učenci/dijaki razvijajo podjetnostno kompetenco tako, da:

- preizkušajo, razvijajo, implementirajo, spremljajo in evalvirajo celoviti model podjetnosti v osnovni šoli in gimnaziji,
- se opolnomočijo z razumevanjem in razvijanjem podjetnostne kompetence.

⁶ Konzorcijski partnerji projekta NA-MA POTI: 98 vzgojno-izobraževalnih zavodov (vrtci, osnovne in srednje šole), od tega 33 razvojnih in 65 implementacijskih, Univerza v Ljubljani (Pedagoška fakulteta Ljubljana, Fakulteta za matematiko in fiziko, Fakulteta za elektrotehniko, Fakulteta za računalništvo in informatiko), Univerza v Mariboru (Pedagoška fakulteta Maribor, Fakulteta za naravoslovje in matematiko Maribor), Univerza na Primorskem (Pedagoška fakulteta Koper).

⁷ Priporočilo Evropskega parlamenta in Sveta Evropske unije z dne 18. 12. 2006 o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje, 2006; Priporočilo Sveta Evropske unije z dne 22. maja 2018 o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje, 2018.

Referenčni okvir podjetnostne kompetence (Bacigalupo in sod., 2016) obsega opis in razlago treh področij s 15 podjetnostnimi kompetencami ter namige za njihovo doseganje, katerih namen je, da bi vsem državljanom EU pomagali razumeti pomen podjetnosti v podporo vseživljenjskega učenja.

Na področju vzgoje in izobraževanja je temeljnega pomena, da učencem/dijakom ponujamo priložnost ustvarjanja nove vrednosti v različnih učnih situacijah. Namreč, podjetni državljani lahko aktivneje prispevajo k družbenemu razvoju, hitreje vstopijo na trg dela kot zaposlena ali samozaposlena oseba na kulturnem, socialnem ali ekonomskem področju, pri čemer je posameznik usmerjen tudi v skrb za lasten osebni razvoj.

Priložnosti za spodbujanje razvoja kompetenc v šolah, kot so opredeljene v podjetnostnem kompetenčnem okviru (iniciativnost, načrtovanje in samoregulacija, sodelovanje, izkušensko učenje, vizija, kreativnost, poravnavanje z negotovostmi in tveganji ...), v projektih vidimo v interdisciplinarnih in avtentičnih učnih situacijah. Ob tem v projektih spodbujamo razvoj prožnih oblik učenja in poučevanja,⁹ zlasti tistih, ki omogočajo sistematično vpeljevanje in razvijanje medpredmetnih in (kros)kurikularnih povezav s poudarkom na aktivni vlogi učencev/dijakov in reševanju avtentičnih situacij ter družbenih izzivov.

V projektih spodbujamo razvoj drugačnih vlog učiteljev, učencev in drugih deležnikov ter vzpostavljamo partnerski odnos s širšim okoljem, ki učence in dijake spodbuja k prepoznavanju in reševanju avtentičnih problemov. Velik poudarek je na razvoju didaktičnih strategij, ki spodbujajo sodelovanje ter izmenjavo izkušenj, idej in inovacij z mreženjem partnerjev.

Med ključnimi dosežki projektov lahko poudarimo: konceptualizacijo podjetnosti za področje šolstva v Sloveniji, model(-e) razvoja podjetnosti v osnovni šoli in gimnaziji, didaktična in druga gradiva za podporo učiteljem pri razvijanju te kompetence. Želen dosežek je tudi, da se po končanju obeh projektov podjetnostna kompetenca sistematično vključuje v vse kurikule. Rezultati aktivnosti v projektu, usmerjeni na vsebinsko-konceptualno, pedagoško-didaktično in organizacijsko področje, bodo:

- didaktična gradiva in programi usposabljanja strokovnih delavcev (v obliki delavnic, predavanj, aktivnosti na daljavo),
- gradiva za spodbujanje razvoja kompetence podjetnosti na ravni šole in razreda,
- interaktivna, javno dostopna spletna stran z naborom rezultatov projekta za razvoj kompetence podjetnosti,
- predloge za pripravo učnih situacij s poudarkom na dejavnostih za razvoj podjetnostne kompetence,
- različni protokoli za ugotavljanje in razvoj podjetnostne kompetence,
- instrument za samoevalvacijo stopnje razvitosti podjetnostne kompetence,
- regijska mreža vzgojno-izobraževalnih zavodov v območnih enotah ZRSŠ za prenašanje izkušenj in obetavnih praks.

V obeh projektih sodelujejo poleg ZRSŠ konzorcijski partnerji,¹⁰ ki pomagajo vzpostaviti model sodelovanja šole navzven pri reševanju avtentičnih problemov. Izkazalo se je, da je sodelovanje z zunanjimi partnerji ključnega pomena za celosten razvoj podjetnostne kompetence.

8 Sporočilo komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Novi program znanj in spretnosti za Evropo, 2016.

9 Prožne oblike učenja so tiste, ki omogočajo reševanje avtentičnih problemov, ki so povezani s cilji učnih načrtov. Pri tem je pomembno povezovanje šole z okoljem, in sicer tako, da se v reševanje problemov vključujejo tudi zunanji partnerji, pri čemer se učni proces lahko odvija v različnih učnih okoljih zunaj šole.

10 Konzorcijski partnerji projekta POGUM: izobraževalne ustanove (120 osnovnih šol – 30 razvojnih in 90 implementacijskih šol); Univerza v Ljubljani (Pedagoška fakulteta Ljubljana), Univerza na Primorskem (Pedagoška fakulteta Koper), Šola za ravnatelje, Institut Jožef Stefan, podjetja in ustanove s področja kulture, gospodarstva, okoljske problematike ter humanitarnih dejavnosti.

Konzorcijski partnerji projekt PODVIG: na ravni evalvacije in razvoja projekta sodelujeta Pedagoška fakulteta Koper in Šola za ravnatelje, na ravni razvoja projekta in neposrednega sodelovanja s šolami v obliki mentorstva pa še Fakulteta za naravoslovje in matematiko Maribor, Institut Jožef Stefan, Gospodarska zbornica Slovenije in tri nevladne organizacije (Društvo HUMANITAS – Center za globalno učenje in sodelovanje, Zavod za kulturo, umetnost in izobraževanje Kersnikova ter Zveza prijateljev mladine Slovenije). V projekt je vključenih 70 slovenskih gimnazij, od tega je 28 razvojnih, 27 implementacijskih gimnazij A in 15 implementacijskih gimnazij B.

2.2 Kaj je skupnega projektom

2.2.1 Izhodišča projektov

Razpisi vseh štirih projektov NA-MA POTI, OBJEM, POGUM in PODVIG izhajajo iz Poročila o izvajanju evropske kohezijske politike¹¹ in podpirajo enoten namen, zapisan v 10. prednostni osi – »Znanje, spretnosti in vseživljenjsko učenje za boljšo zaposljivost« in prednostni naložbi 10.1 – »Izboljšanje enakega dostopa do vseživljenjskega učenja za vse starostne skupine pri formalnih, neformalnih in priložnostnih oblikah učenja, posodobitev znanja, spretnosti in kompetenc delovne sile ter spodbujanje prožnih oblik učenja, tudi s poklicnim svetovanjem in potrjevanjem pridobljenih kompetenc«. Poročilo spodbuja razvijanje kompetenc 21. stoletja, pri čemer poudarjajo:

- način mišljenja: inovativno in ustvarjalno reševanje problemov,
- način dela: sodelovanje in komunikacija,
- orodja in okolje: ustvarjalna in inovativna učna okolja,
- način življenja v šoli in doma: sobivanje in trajnost – radovedni, zdravi in zadovoljni učenci.

Izhajajoč iz razpisa projektov¹² in kasneje iz razpisne dokumentacije projektov ugotavljamo, da v vseh projektih spodbujamo učinkovito komunikacijo in sodelovanje, izboljšanje odnosa do učenja, razvijanje digitalnih kompetenc, vertikalno nadgradnjo znanja in razvoj posameznih veščin in kompetenc z vključevanjem formativnega spremljanja.

V projektih sledimo:

- dvigu ravni pismenosti in kompetenc, tako da strokovni delavci razvijajo in preizkušajo didaktične pristope, pri katerih vključujejo gradnike in kompetence podjetnosti;
- razvoju inovativnih učnih okolij, tako da se učno-vzgojni proces osredinja na učenca,
- učenju, v katerem učenci sami konstruirajo svoje znanje v sodelovalnem učenju,
- izvajanju miselnih aktivnosti višjih taksonomskih ravni in občutljivost na individualne razlike v predznanju, sposobnostih, interesih, motivaciji;
- tehnološki sodobnosti – uvajanju pristopov z vključevanjem novih tehnologij;
- proaktivnemu in samoiniciativnemu delovanju, tako da se učenci preizkušajo v reševanju avtentičnih problemov;
- zagotavljanju prožnejšega prehoda med izobraževanjem in okoljem.

S tem učencem zagotavljamo, da bodo kasneje kot samostojni posamezniki učinkoviteje vstopali na trg delovne sile.

¹¹ Poročilo o izvajanju evropske kohezijske politike 2014-2020 za obdobje od januarja 2014 do konca septembra 2020, 2020.

¹² Javni razpis za izbor operacij »Razvoj in udejanjanje inovativnih učnih okolij in prožnih oblik učenja za dvig splošnih kompetenc«, 2016; Javni razpis »Krepitev kompetence podjetnosti in spodbujanje prožnega prehajanja med izobraževanjem in okoljem v osnovnih šolah«, 2017; Javni razpis »Krepitev kompetence podjetnosti in spodbujanje prožnega prehajanja med izobraževanjem in okoljem v gimnazijah«, 2017.

Poglavitni cilji, ki jim sledimo v vseh projektih, so:

- vzpostavitev oz. nadgradnja ustvarjalnega in inovativnega učnega okolja za dvig splošnih kompetenc,
- vzpostavitev oz. nadgradnja celovitega in učinkovitega podpornega okolja za oblikovanje, preizkušanje in implementacijo pedagoških strategij in pristopov, metod in oblik dela, ob strokovni podpori javnih visokošolskih zavodov,
- spremljanje dejavnosti projektov ter evalvacija dosežkov in
- zagotavljanje povezovanja šole z okoljem.

2.2.2 Vsebinska raven projektov

Projekti NA-MA POTI, OBJEM, PODVIG, POGUM so razvojni projekti, zato je v ospredju razvoj in preizkušanje dejavnosti, ki omogočajo dvig ravni pismenosti in kompetenc, modelov, ki to celostno razvijajo, in podpornih gradiv, ki usmerjajo strokovne delavce pri uresničevanju prej naštetega. V vseh projektih sledimo realizaciji ciljev, določenih z razpisno dokumentacijo, sodelujemo medinstitucionalno (vrtci, šole, fakultete, gospodarske družbe, socialna podjetja ...) in spremljamo opravljeno delo ter aktivnosti. Evalvacija dosežkov projektov je metodološko različna in zajeta v sprotnih poročanjih, s poudarkom na doseženih kazalnikih.

Razlika med projektoma NA-MA POTI in OBJEM ter projektoma POGUM in PODVIG je, da projekta NA-MA POTI in OBJEM sama razvijata in v praksi preizkušata gradnike bralne, naravoslovne, matematične in finančne pismenosti, medtem ko projekta POGUM in PODVIG iščeta modele za razvoj podjetnostne kompetence ob že danem evropskem kompetenčnem okviru, ki ga je sprejela in potrdila evropska komisija za področje izobraževanja in je enoten za vse evropske države.

Področja projektov so kompleksna, kar vpliva na dinamiko delovanja posameznega projekta. Referenčni okvir v Priporočilu Evropskega parlamenta in Sveta Evropske unije (2018) določa osem ključnih kompetenc vseživljenjskega učenja: 1. pismenost, 2. večjezičnost, 3. matematična, naravoslovna, tehniška in inženirska kompetenca, 4. digitalna kompetenca, 5. osebnostna, družbena in učna kompetenca, 6. državljanska kompetenca, 7. podjetnostna kompetenca, 8. kulturna zavest in izražanje. V projektu OBJEM se posvečamo pismenosti, v projektu NA-MA POTI matematični, naravoslovni, tehniški in inženirski kompetenci, v projektih PODVIG in POGUM pa podjetnostni kompetenci in inovativnosti. V vseh projektih spodbujamo razvoj digitalne ter osebnostne, družbene in učne kompetence.

Slika 7: Podobnosti in razlike v projektih

V projektih učitelji in vzgojitelji spodbujajo razvoj posamezne pismenosti oz. kompetence podjetnosti znotraj posameznih predmetov in področji, še bolj pa spodbujamo medpredmetni/interdisciplinarni pristop. Ta način izvajanja učnega procesa postavlja učenca in učitelja v spremenjeni vlogi (slika 1), kajti pri interdisciplinarnem pristopu je namen učenja pridobivanje neke dodane vrednosti ne le za učenca, ampak za vse udeležence učnega procesa nasploh. Interdisciplinarnost spodbuja motivacijo v tem smislu, da učenci niso več usmerjeni samo v reprodukcijo dejstev, ampak v problemski pristop. Razvija in pogloblja se komunikacija med učitelji, pričakuje se njihovo strokovno usklajevanje, kar prinaša v izobraževalni proces nove, pozitivne rezultate. V procesu interdisciplinarnega pouka dobijo učenci t. i. veliko sliko, ki naj bi predstavljala bistvo znanstvene discipline, ne pa samo interpretacije posameznega dela, zaokroženega v učni predmet. Interdisciplinarnost omogoča učencem, da rešujejo avtentične probleme ter pridejo do izvirnih in kakovostnih rešitev. Pri tem je zelo pomembno tudi kritično mišljenje.

2.2.2.1 Pismenosti, ki jih razvijamo v projektih

Opredelitve pismenosti so različne, v nadaljevanju navajamo tiste, ki so ključne za projekte. Tako v raziskavi PISA (Šterman, 2019) pismenost opredeljujejo kot uporabo znanja in spretnosti iz temeljnih šolskih predmetov v kontekstih zunaj šolskega kurikula ter to, da učenci ob postavljanju, reševanju in interpretiranju problemov v različnih situacijah zmorejo svoje zamisli in ugotovitve tudi analizirati, utemeljevati ter učinkovito sporočiti.

Bralna pismenost

V Nacionalni strategiji za razvoj bralne pismenosti (2019, str. 3) je pismenost opredeljena kot stalno razvijajoča se zmožnost posameznika ali posameznice za razumevanje, kritično vrednotenje in uporabo pisnih informacij. Ta zmožnost vključuje razvite bralne veščine, (kritično) razumevanje prebranega in bralno kulturo (pojmovanje branja kot vrednote in motiviranost za branje). Zato je temelj vseh drugih pismenosti in je ključna za razvijanje posameznikovih ali posamezničnih sposobnosti ter njegovo ali njeno uspešno sodelovanje v družbi.

V projektu OBJEM smo v razvojni skupini za bralno pismenost in razvoj slovenščine bralno pismenost opredelili kot stalno razvijajočo se zmožnost posameznika/posameznice za razumevanje, kritično vrednotenje in uporabo pisnih informacij. Ta zmožnost vključuje razvite bralne veščine, (kritično) razumevanje prebranega, pojmovanje branja kot vrednote in motiviranost za branje ter druge gradnike bralne pismenosti. Kot taka je temelj vseh drugih pismenosti in je ključna za samouresničevanje posameznika ter uspešno (so)delovanje v družbi (Kerndl, M. in sod., 2022).

Matematična pismenost

V projektu NA-MA POTI smo v razvojni skupini za matematično pismenost to opredelili s spodnjim zapisom, pri čemer smo izhajali iz opredelitve matematične pismenosti v raziskavi PISA in teženj na področju matematičnega izobraževanja (reševanje problemov, modeliranje, poudarjanje razumevanja matematičnih pojmov ...).

Matematična pismenost je zmožnost posameznika/posameznice, da na osnovi matematičnega mišljenja in matematičnega znanja:

- zmore uporabljati matematične pojme, postopke in orodja v različno strukturiranih okoljih,
- analizira, utemeljuje in učinkovito sporoča svoje zamisli in rezultate pri oblikovanju, reševanju in interpretaciji matematičnih problemov v različno strukturiranih okoljih,
- zaznava in se zaveda vloge matematike v vsakdanjem in poklicnem življenju, jo povezuje z drugimi področji in sprejema odgovorne odločitve na osnovi matematičnega znanja ter je pripravljen sprejemati in soustvarjati zanj/-o nova matematična spoznanja (Sirnik, M., Vrščič, V. in sod. 2022).

Naravoslovna pismenost

V projektu NA-MA POTI smo v razvojni skupini za naravoslovno pismenost to opredelili s spodnjim zapisom, pri čemer smo v največji možni meri izhajali iz opredelitve naravoslovne pismenosti v raziskavi PISA ter iz drugih relevantnih dokumentov na svetovni oz. evropski ravni.

Naravoslovna pismenost zajema posameznikovo/posamezničino naravoslovno znanje, naravoslovne spretnosti/veščine in odnos do naravoslovja. Temelji na uporabi znanja, spretnosti/veščin za:

- obravnavanje naravoslovnostnanstvenih vprašanj,
- pridobivanje novega znanja,
- razlaganje naravoslovnih pojavov ter
- izpeljavo ugotovitev o naravoslovnih tematikah, ki temeljijo na podatkih in preverjenih dejstvih.

Naravoslovna pismenost vključuje tudi razumevanje značilnosti naravoslovnih znanosti kot oblike človeškega znanja in raziskovanja, zavedanje o tem, kako naravoslovne znanosti in tehnologija oblikujejo naše snovno, intelektualno in kulturno okolje, ter pripravljenost za sodelovanje in zmožnost sporazumevanja o naravoslovnostnanstvenih vprašanjih kot razmišljanje in odgovoren posameznik/posameznica v odnosu do narave (Bačnik, Slavič Kumer in sod., 2022).

Finančna pismenost

Finančna pismenost je posameznikovo/posamezničino poznavanje in razumevanje finančnih pojmov in veščin, zajema pa tudi motivacijo in samozavest, da uporabi to poznavanje in razumevanje pri sprejemanju učinkovitih odločitev v različnih finančnih kontekstih, da izboljša finančno stanje posameznikov/posameznic in družbe ter da lahko sodeluje v ekonomskih odločitvah (Štraus in sod., 2013).

Na podlagi tega smo finančno pismenost v projektu NA-MA POTI v razvojni skupini za matematično pismenost opredelili s spodnjim zapisom.

Finančna pismenost je zmožnost posameznika, da na osnovi finančnega znanja:

- zmore uporabljati finančne pojme in postopke v različnih življenjskih situacijah – analizira, utemelji in ovrednoti svoje zamisli in rezultate pri oblikovanju, reševanju in interpretaciji finančnih problemov v različno strukturiranih okoljih,
- sprejema odgovorne/utemeljene odločitve glede na želje, zmožnosti in potrebe ter jih udejanji,
- zaznava in se zaveda pomena finančnega izobraževanja za kakovostno vsakdanje in poklicno življenje (Sirnik, M., Vršič, V. in sod., 2022).

V projektih POGUM in PODVIG je finančna pismenost opredeljena kot razvijanje finančnega in ekonomskega znanja in spretnosti. V obeh omenjenih projektih jo opišemo kot zmožnost ocenitve stroška pretvorbe zamisli v dejavnost, zmožnost časovnega načrtovanja, vzpostavitve in ovrednotenja neke finančne odločitve. Pri tem je pomembno tudi upravljanje financ tako, da se neka dejavnost, ki ustvarja vrednost, ohranja na dolgi rok.

2.2.3 Izvedbena raven projektov

V projektih želimo doseči spremenjene vloge tako učencev kot strokovnih delavcev in tudi ravnateljev. V projektih smo usmerjeni k iskanju ustreznih didaktičnih izvedb, ki vključujejo spodbudno učno okolje in spreminjajo vlogo posameznika/posameznice v učnem procesu.

Pri iskanju ustreznih učnih strategij za razvoj pismenosti in kompetence podjetnosti v vseh projektih spodbujamo različne didaktične izvedbe pouka: timsko delo, problemski pouk, aktivno sodelovanje učencev, spodbujanje aktivne vloge učencev, učenje z raziskovanjem, reševanje problemov ... Vse to podpiramo z uvajanjem metod in pedagoških praks, ki vključujejo digitalno tehnologijo. S tem zagotavljamo dvig sposobnosti načrtovanja in reševanja problemskih nalog, samostojnega dela, analitičnega razmišljanja, ustvarjalnosti, podjetnosti, bralne, naravoslovne, matematične in finančne pismenosti, digitalne kompetence in poklicnih kompetenc učencev in dijakov, pri čemer vključujemo tudi sodelovanje drugih institucij.

SPREMENJENE VLOGE	ODPRTO UČNO OKOLJE V VIZ	PODPORNO OKOLJE (MIZŠ, javni zavodi, univerze)
Učenec: - aktivna vloga, - sodelovanje, - personalizirana vloga, ... Strokovni delavec: - spodbujanje, - motivacija, - poučevanje, - usmerjanje, - vzgoja, - spremljanje, - vrednotenje znanja, - refleksija. Ravnatelj: poslovni in pedagoški vodja - distribuirano vodenje, - avtonomnost, - odgovornost, - organizacija, - koordinacija, ...	- učinkovito vodenje - prožna organizacija, - upravljanje s človeškimi viri, - celovit proračun - ugodna šolska klima, - socialna odgovornost, - medgeneracijsko sožitje, - odnos do narave, - tehnološko opremljeno in varno učno okolje (uporaba IKT) - povezovanje navzven z različnimi deležniki	- zagotavljanje kakovosti, - prožni predpisi, - usposabljanja in stalna didaktična podpora in pomoč v živo ali na daljavo, - različno trajanje (kratkoročno, dolgoročno), - Slovensko izobraževalno omrežje, - platforme za delo in sodelovanje, ...

Slika 8: Spremenjene vloge v spodbudnem učnem okolju¹³

Stremimo k temu, da ustvarjamo odprto učno okolje in z deležniki oz. konzorcijskimi partnerji zagotavljamo učinkovito podporno okolje.

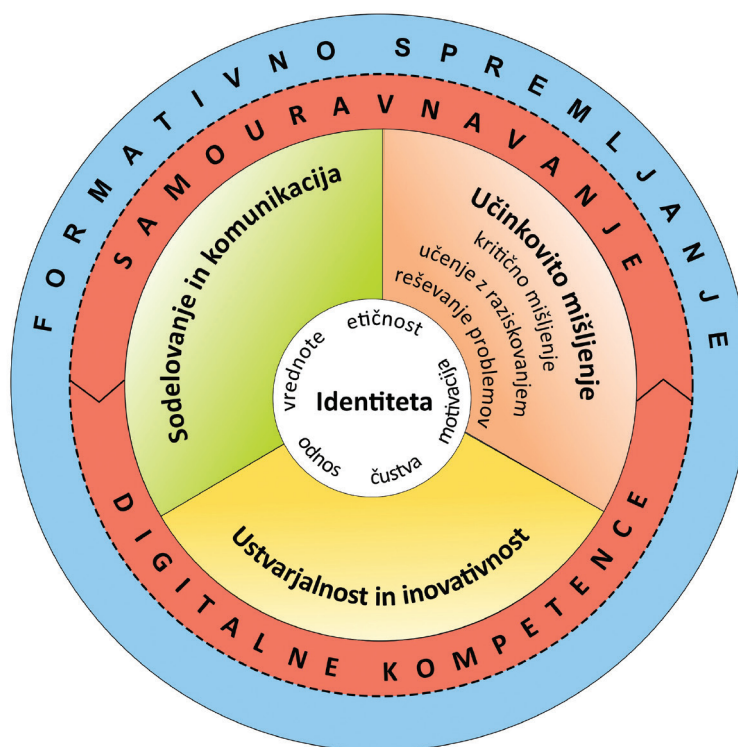
¹³ Prirejeno po viru: Navodila za prijavo na javni razpis za izbor operacij »Razvoj in udeležanje inovativnih učnih okolij in prožnih oblik učenja za dvig splošnih kompetenc«. Interno gradivo MIZŠ.

2.3 Spreminjanje pedagoške prakse

Z razvojnimi projekti želimo vpeljati spremembe v pedagoško prakso. V vseh štirih projektih spodbujamo razvoj veščin:

- sodelovanja in komuniciranja (sporazumevanja),
- ustvarjalnosti in inovativnosti,
- učinkovitega mišljenja (kritičnega in ustvarjalnega mišljenja, dela z viri, učenja z raziskovanjem in reševanjem problemov).

V omenjene veščine smiselno vključujemo digitalno kompetenco (učinkovito rabo tehnologije), samoregulacijo/samouravnavanje, v središču vsega pa je osebna identiteta (vrednote, odnos, motivacija, čustva, odgovornost). Osmišljanje prej opisanega spodbujamo s formativnim spremljanjem, ki ga strokovni delavci uporabijo v praksi pri izvedbi dejavnosti, didaktičnih pristopov, strategij, primerov ...

MODEL PREČNIH VEŠČIN NA ZRSŠ

Slika 9: Skupni imenovalac razvojnih projektov in razvojnih nalog ZRSŠ¹⁴

V projektih želimo poudariti tako učne vsebine kot veščine. To pomeni, da učenje poteka ob hkratnem/vzporednem usvajanju znanja in razvoju veščin. Pri tem je pomembno tudi razvijanje pozitivnega odnosa do učenja.

¹⁴ Prirejeno po: Rupnik Vec, T., Sambolić Beganović, A. (2016). Sistematično spodbujanje, spremljanje in preverjanje vsepredmetnih veščin v mednarodnem projektu. *Vodenje v vzgoji in izobraževanju*, 14(3), 7–21.

Kako strokovni delavci v projektih podpirajo razvoj veščin pri učencih

Strokovni delavci pri posameznih projektih ob razvoju določene pismenosti oz. podjetnosti smiselno vključujejo tudi vse prej omenjene veščine: pri projektih POGUM in PODVIG strokovni delavci razvijajo kompetenco podjetnosti in inovativnosti ob teh štirih veščinah; v projektu OBJEM strokovni delavci razvijajo bralno pismenost ob vključevanju teh veščin; v projektu NA-MA POTI pa strokovni delavci razvijajo matematično, naravoslovno in finančno pismenost ob omenjenih veščinah. Strokovni delavci vseh štirih projektov vključujejo z različnih zornih kotov tudi digitalno kompetenco, pri čemer se naslanjajo na Okvir digitalnih kompetenc DigComp 2.1. Vse opisano se smiselno udejanja tudi v razširjenemu programu in sovпада s spremljanjem kakovosti dela v vrtcih in šolah.

Za poglobljanje opisane vsebine si lahko pomagata z branjem spodaj navedene in druge literature:

Carretero, S., Vuorikari, R., Punie, Y. (2017). DigComp 2.1. *Okvir digitalnih kompetenc za državljane*. Prevod. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

2.3.1 Identiteta

Med strokovnjaki se na teoretični ravni pojavljajo zelo različne definicije identitete, ki so vezane na izhodišča, po katerih jo opredeljujejo. V tem gradivu sledimo socialno-psihološki definiciji, ki poudarja, da je treba identiteto razumeti v kontekstu družbenih sprememb in da »identiteta predstavlja kompromisno tvorbo med samovoljo posameznika in prilagajanjem družbi« (Nastran Ule, 2000, str. 88).

Dr. Mirjana Nastran Ule je v publikaciji *Sodobne identitete* na kratko prikazala razvoj in spremembe pojmovanja identitete. Poudarja značilnost, da je človek v sodobnem času prešel od poistovetenja posameznikove identitete pod zunanjimi vplivi (religija, mistika, relikvije ...) k subjektivizaciji oblikovanja identitete. To lahko razumemo kot proces, pri katerem identiteta nenehno nastaja in razpada – torej se nenehno spreminja kot posledica hitrih družbenih sprememb. Zato je naravnost posameznika, ki je prešla od vplivov zunanjega sveta k emocionalno kontroliranemu obnašanju posameznika, bistvenega pomena. Človek naj bi smiselno nadziral samega sebe (svoje misli, strasti, čustva, afekte) in s tem naj bi postajal v samem sebi enoten, koherenten, nedeljiv individuum.

Izjemnega pomena je, da se že v času šolanja razvija moč kritične presoje, da se lahko človek objektivno distancira od družbenih vplivov po eni strani ter da se po drugi strani identificira s pomembnimi družbenimi normami. Pomembno za posameznika je, da pojmovanje in sprejemanje lastne identitete sovпада s socialno identiteto skupine, kar se doseže z visoko stopnjo osebne zrelosti (Nastran Ule, 2000).

S tem, ko se v projektih poglobljeno obravnava raznovrstne teme s poudarkom na trajnostnem razvoju in vseživljenjskem učenju, reševanju avtentičnih nalog/situacij, se vpliva na odnos učencev do teh. Spodbuja se kritično presojo in refleksijo, izražanje lastnih misli, čustev do nečesa, empatije in antipatije ter tako razjasnjevanje vrednot, stališč in prepričanj. Posredno se učencem omogoča, da nadzirajo svoje misli in čustva ter tako razvijajo svojo lastno identiteto. Pri tem iščejo odgovor na vprašanja: Zakaj je moje mnenje pomembno? Kdo sem jaz? Kaj mi je pomembno? Kaj je moje poslanstvo? Po kakšnih vrednotah se ravnam? Delujem v skladu z lastnimi vrednotami? Če ne, kaj in kako naj spremenim?

Iz zapisanega sledi, da je razvijanje vrednot in zavzemanje individualiziranih, a družbeno sprejemljivih stališč pomembno pri vseh projektih, kar velja tudi za vse druge aktivnosti v vrtcih in šolah. Posebnost projektnega dela je, da posamezni projekti dajejo prednost zdaj enim, zdaj drugim vidikom, še posebno skrb pa je treba posvetiti razvijanju vrednot takrat, ko so te del projektnih ciljev ali del kompetenc, ki jih neki projekt načrtno razvija, kar velja v našem primeru pri vseh štirih projektih.

2.3.1.1 Stališča in vrednote

Stališča sodijo med najpomembnejše in nepogrešljive konstrukte socialne psihologije. Z definicijo pojma stališče se je oblikoval teoretski koncept, ki naj omogoči povezovanje notranjih (duševnih) in zunanjih (fizičnih, socialnih) vidikov obnašanja ljudi. Po teh predpostavkah stabilnost stališč pomembno vpliva na stabilnost obnašanja, sprememba stališča pa nujno vodi do spremembe v obnašanju in odzivanju (Nastran Ule, 1997, str. 114). Stališča opredeli Gagné (1984) kot doseženo notranje stanje, ki vpliva na izbiro osebnih odločitev oziroma načinov delovanja. Ko so stališča organizirana v konsistentno celoto, govorimo o vrednotah posameznika.

Vrednote se razvijajo in spreminjajo vse življenje, zato je naloga vzgojno-izobraževalnih institucij, da sistematično in načrtno skrbijo za njihov razvoj. V začetnem obdobju življenja otrok oblikuje vrednote na osnovi izkušenj, ki mu vzbujajo ugodje in zadovoljstvo. Zato je treba v predšolskem obdobju organizirati dejavnosti tako, da otrok doživi prijetno izkušnjo, pri čemer spodbujamo radovednost, postavljamo odprta vprašanja ipd. Poleg tega je v predšolskem obdobju pomemben celosten razvoj otroka, zato naj učenje poteka skozi igro. V kasnejših obdobjih šolanja je prav tako treba vzpostavljati spodbudno učno okolje. Razvoj vrednot je odvisen od razumevanja in upoštevanja splošnih družbenih norm, ki jih učitelj upošteva pri izvajanju učnega procesa tako, da ima učenec možnost kritične presoje.

2.3.1.2 Odnos

Za soustvarjanje pozitivnih odnosov med vsemi deležniki (učenci, strokovnimi delavci, ravnatelji) v vzgojno-izobraževalnem procesu je treba razvijati ustrezno komunikacijo. To velja tako za odnose med strokovnimi delavci kot med učenci.

Strokovni delavci k učencem pristopajo empatično, so pozorni na raznolikosti in jih pri delu upoštevajo za doseganje skupnih ciljev. Spodbujajo jih, da prepoznajo vpliv svojih odločitev in vedenja pri delovanju ter izgrajevanju skupnosti in okolja. S pozitivnim odnosom do dela v skupnosti, učenci oblikujejo skupine in mreže na podlagi skupnih potreb ter izvajajo dejavnosti za ustvarjanje nove vrednosti za skupnost.

S spremenjeno vlogo vseh deležnikov (slika 1, str. 7) v projektih se spreminjajo tudi odnosi med sodelujočimi.

S sodelovanjem v projektu so se v vrtcih in šolah oblikovali projektni timi, katerih člani so tudi ravnatelji. Na delovnih srečanjih se člani pogosteje strokovno pogovarjajo, izmenjujejo izkušnje, skupno načrtujejo izvedbo pouka, izmenjujejo povratne informacije o didaktičnih pristopih, se dogovarjajo o medsebojnih hospitacijah, skupno načrtujejo implementacijo v širši kolektiv. S spremenjenim pristopom pri poučevanju se je spremenila vloga učitelja in posledično tudi odnosi med učitelji in vzgojitelji ter med učitelji oz. vzgojitelji in otroki/učenci. Člani timov so tudi ravnatelji, kajti ti imajo pomembno vlogo pri povezovanju timov in pri reševanju organizacijskih vprašanj.

2.3.1.3 Motivacija

Z aktivnostmi, ki jih izvajamo s strokovnimi delavci v projektih, podpiramo dvig motiviranosti sodelujočih. Motivacija spodbuja in usmerja človekovo vedenje, kar je odvisno od čustvovanja, misli, stališč, navad in prepričanj posameznika (vzgojitelja, učitelja, otroka, učenca, dijaka). Je vzvod, ki povzroča potrebo za doseg nekega cilja (občutena napetost, ki je usmerjena k ali proti nekemu ciljnemu objektu). Čim višja je motivacija, tem večja je vztrajnost za doseg cilja. Je neka notranja sila, zaradi katere posameznik deluje. Moč motivacije se odraža v soodvisnosti razumevanja ciljev (posameznika in skupine – ponotranjanje ciljev skupine/razreda/skupnosti) in se kaže v kakovosti doseženega rezultata neke aktivnosti, zato je pomembno, da se v učnem procesu in tudi širše posveča veliko pozornosti prav motivaciji.

Aktivnosti, ki jih v projektih izvajajo strokovni delavci VIZ-a, vplivajo na dvig motiviranosti sodelujočih, saj izhajajo iz lastnih interesov, izzivov iz realnega življenja oz. rešujejo avtentične naloge iz okolja. Ker notranja motivacija

usmerja človekovo ravnanje, to pa je odvisno od stališč in prepričanj, v projektih strokovni delavci ozaveščajo stališča in prepričanja, zato da posledično spreminjajo svoja ravnanja. Strokovni delavci to izkazujejo tako, da pripravljajo nove, še bolj osmišljene didaktične pristope za učence v podporo razvoju pismenosti oz. kompetenc.

Pri strokovnih delavcih spodbujamo motiviranost z aktivnim vključevanjem v soustvarjanje projekta s tem, da omogočamo samoiniciativnost, njihovo aktivno vlogo in odgovornost za posamezne aktivnosti. Zato skrbimo, da je čim manj dvomov pri razumevanju ciljev projekta (posameznika in skupine) ter posameznih etap pri doseganju kakovostnih rezultatov dela.

Vodje projektnih timov VIZ-ov spodbujamo, da s sodelovalnim (vključujočim) vodenjem soustvarjajo aktivnosti za razvoj posameznih gradnikov in kompetenc, pri čemer vsi sodelujoči prispevajo konkretne predloge, ideje, so angažirani in zavzeti, da se naloge in cilji projektov uspešno uresničijo in dosežejo trajnost.

Posledično so dejavnosti, ki jih izvajajo otroci, učenci in dijaki, zasnovane tako, da imajo pri tem možnost aktivnega sodelovanja pri načrtovanju in reševanju nalog, ki izhajajo iz življenjskih situacij.

2.3.2 Sodelovanje in komunikacija

Dobra komunikacija je pogoj za konstruktivno sodelovanje, kar pomeni uspešen način sporazumevanja, ki je tudi osnova za učinkovito timsko delo. Pri tem so ključnega pomena odnosi med sodelujočimi, saj je od tega odvisno, kako bo komunikacija stekla in kakšni bodo rezultati timskega dela. Rezultati projektov so namreč odvisni tudi od učinkovite komunikacije in dobrega sodelovanja med vsemi deležniki, ki so vključeni v projekt: npr. znotraj šole učitelj – učenec, učenec – učenec, učitelj – ravnatelj, ravnatelj – učenec. Zato v projektih spodbujamo sodelujoče k aktivnemu poslušanju, skrbi za jasnost v izražanju, izražanju pozitivne naravnosti, izkazovanju spoštovanja, odprtosti ter empatije. V učnem procesu se to udejanja z uvajanjem elementov formativnega spremljanja, npr. z oblikovanjem kriterijev uspešnosti sodelovanja.

Na VIZ-ih, vključenih v projekte, so strokovni delavci organizirani v time, v katerih zagotavljajo aktivno udeležbo vsakega sodelujočega, ko sprejemajo določene vloge, se prilagajajo načinu dela v skupini, si delijo lastništvo nad dejavnostmi. Pomembno je, da so pri sodelovanju odprti za vključevanje drugih, da konstruktivno prispevajo k skupnemu odločanju in da pritegnejo druge k sodelovanju. Pri tem je treba pridobiti podporo in sodelovanje drugih za uresničitev svojih zamisli.

2.3.3 Učinkovito mišljenje

2.3.3.1 Kritično mišljenje

Kritično mišljenje ima v strokovni in znanstveni literaturi vrsto pomenov. Filozofska perspektiva opredeljuje kritičnega misleca kot osebo, ki večje analizira, vrednoti in oblikuje argumente – tako lastne kot tuje. V kontekstu psihološke perspektive je kritični mislec oseba, ki večje uporablja vrsto zahtevnejših miselnih procesov in veččin in so zanj značilne raznolike čustveno-motivacijske naravnosti (npr. intelektualna odprtost, izogibanje prehitri sodbi, sistematičnost v razmišljanju; Rupnik Vec in sod., 2018).

Miselni procesi in veščine kritičnega mišljenja, ki se jim posebej posvečamo v projektih so: primerjanje, razvrščanje, prepoznavanje in opredeljevanje problemov, postavljanje vprašanj, sistematično opazovanje in izpeljava sklepov, razlikovanje dejstev od mnenj, oblikovanje ciljev in načrtovanje procesa, produkta ter poti do ciljev, iskanje in vrednotenje virov, deduktivno sklepanje, induktivno sklepanje, oblikovanje, analiza in vrednotenje argumentov, vrednotenje in odločanje.

Za poglobljanje opisane vsebine si lahko pomagata z branjem spodaj naštetih in druge literature:

<https://www.zrss.si/digitalna-bralnica/ats2020/>

Brodnik, V. (ur.). (2018). *Spodbujanje razvoja veščin dela z viri s formativnim spremljanjem*. Mednarodni projekt Assessment of Transversal Skills – 2020. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Rupnik Vec, T. (ur.). (2017). *Veščine kritičnega mišljenja. Primeri nalog za spodbujanje kritičnega mišljenja pri različnih predmetih v osnovni šoli*. Mednarodni projekt Assessment of Transversal Skills – 2020. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Rupnik Vec, T., Gros, V., Mikeln, P., Drnovšek, M. (2018). *Spodbujanje razvoja veščin kritičnega mišljenja s formativnim spremljanjem*. Mednarodni projekt Assessment of Transversal Skills – 2020. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Štraser, N. (ur.). (2018). *Spodbujanje razvoja veščin sodelovanja in komuniciranja s formativnim spremljanjem*. Mednarodni projekt Assessment of Transversal Skills – 2020. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Skvarč, M. (ur.). (2018). *Spodbujanje razvoja veščin znanstvenega raziskovanja s formativnim spremljanjem*. Mednarodni projekt Assessment of Transversal Skills – 2020. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

2.3.3.2 Reševanje (avtentičnih) problemov

Avtentični problemi izhajajo iz življenjskih situacij in v procesu reševanja predpostavljajo kritično mišljenje, sodelovanje, ustvarjalnost, vztrajnost, iznajdljivost ter uporabo različnih znanj in veščin. Omogočajo različne načine reševanja, imajo lahko različne rešitve ter načine predstavitev.

Reševanje avtentičnih problemov je proces, ki vključuje prepoznavanje in razumevanje problemov, samostojno raziskovanje, uporabo in sintezo različnih znanj, vključevanje digitalnih tehnologij, pri katerih metoda reševanja vnaprej ni znana, ter zmožnost kritičnega vrednotenja postopkov reševanja in raznoliko predstavitev rezultatov.

Pri matematični pismenosti rešujemo avtentične probleme tudi z modeliranjem (problemi iz vsakdanjega življenja), pri naravoslovni pismenosti pa z raziskovanjem. Za dvig kompetence podjetnosti pomeni reševanje avtentičnih primerov spodbujanje motivacije, iskanje idej za reševanje primera, učenje dela s tveganji in ne nazadnje iskanje pravih rešitev – ustvarjanje novih vrednosti za okolje.

Za poglobljanje opisane vsebine si lahko pomagata z branjem spodaj navedene in druge literature:

Slovensko izobraževalno omrežje. (b. d). Spletna učilnica PRO – Varo in vzpodbudno učno okolje.

<https://skupnost.sio.si/course/view.php?id=9349>

Poberžnik, A. (ur.). (2022). *Spodbujanje razvoja zmožnosti reševanja avtentičnih problemov s smiselno uporabo digitalnih tehnologij. Priročnik za strokovne delavce v vrtcih in šolah*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Poberžnik, A. in sod. (2022). *Razvijanje zmožnosti reševanja avtentičnih problemov z digitalnimi tehnologijami*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. www.zrss.si/pdf/Reševanje_avtenticnih_problemov_gradniki.pdf

2.3.4 Ustvarjalnost in inovativnost

Ena temeljnih človekovih vrednot je ustvarjalnost. Je proces, ki ni usmerjen le k cilju, temveč podpira in tako odpira prostor za raziskovanje, preigravanje, drugačnost, nove izkušnje in rešitve. Radovednost je tista, ki spodbuja ustvarjalnost. Dejavnosti, ki spodbujajo ustvarjalnost učenca, sta npr. iskanje raznovrstnih rešitev odprtih problemov in uporabljanje tehnik ustvarjalnega mišljenja. S tem razvija inovativne in ciljno naravnane zamisli, vključno z novimi rešitvami različnih izzivov, kar se kaže v raziskovanju in inovativnem preizkušanju nečesa novega za doseganje boljših rezultatov. Pogoj je, da je učenec radoveden in odprt, da razvija zamisli in se spopada z odprtimi problemi.

Za poglobljanje opisane vsebine si lahko pomagata z branjem spodaj navedene in druge literature:

Cankar, F., Deutsch, T. (ur.). (2015). *Mladi, šola in izzivi prihodnosti. Razvoj ustvarjalnosti in inovativnosti kot sestavin podjetniške naravnosti in spretnosti v osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

2.3.5 Samoregulacija

Dobro razvita samoregulacija je ključna za doseganje izobrazbenih ciljev in osebni napredek učencev. V projektih jo razumemo kot »uravnavanje samega sebe, svojega dela in delovanja« (Slovar slovenskega knjižnega jezika, 2014). Učence v projektih spodbujamo k samouravnavanju na dveh področjih: na kognitivnem in socialno-čustvenem. Z elementi formativnega spremljanja vsakomur omogočamo razumevanje kriterijev uspešnosti pri doseganju ciljev, s čimer posameznik samouravnava proces učenja. Pri projektih spodbujamo tudi še nekatere druge vidike samoregulacije.

2.3.6 Digitalna kompetenca

Digitalna kompetenca vključuje samozavestno, kritično in odgovorno uporabo digitalne tehnologije ter interakcijo z njo pri učenju, delu in družbenem udejstvovanju. Vključuje informacijsko in podatkovno pismenost, sporazumevanje in sodelovanje, medijsko pismenost, ustvarjanje digitalnih vsebin (tudi programiranje), varnost (tudi digitalno dobro počutje in kompetence v zvezi s kibernetsko varnostjo), vprašanja intelektualne lastnine, reševanje problemov in kritično mišljenje (Redecker, 2018).

Katero je bistveno znanje, katere so spretnosti in odnosi, ki so povezani z digitalno kompetenco in jih spodbujamo pri učiteljih in vzgojiteljih? Učitelje in vzgojitelje spodbujamo in usmerjamo:

- k razumevanju, kako lahko digitalne tehnologije podprejo sporazumevanje, ustvarjalnost in inovativnost, ter zavedanju njihovih priložnosti, omejitev, vpliva in tveganj;
- k razumevanju splošnih načel, mehanizmov in logike, na katerih temeljijo razvijajoče se digitalne tehnologije, ter poznavanju osnovnih funkcij in uporabe različnih naprav, programske opreme in mrež;
- h kritičnemu pristopu k veljavnosti, zanesljivosti in učinku informacij in podatkov, ki so na voljo prek digitalnih sredstev, ter zavedanju pravnih in etičnih načel pri uporabi digitalnih tehnologij;
- k učinkoviti uporabi digitalne tehnologije za aktivno državljanstvo in socialno vključevanje, sodelovanje z drugimi in ustvarjalnost za osebne, socialne ali poslovne cilje; spretnosti vključujejo sposobnost uporabe digitalnih vsebin, dostopanja do njih ter njihovega filtriranja, ocenjevanja, ustvarjanja, programiranja in razširjanja;
- k sposobnosti upravljanja in varovanja informacij, vsebin, podatkov in digitalne identitete ter prepoznavanju in učinkoviti uporabi programske opreme, naprav, umetne inteligence ali robotov.

Uporaba digitalne tehnologije in vsebin zahteva premišljen in kritičen, a radoveden, odprt in napreden odnos do njihovega razvoja. Prav tako zahteva etičen, varen in odgovoren pristop k uporabi teh orodij (Redecker, 2018).

2.3.7 Digitalna tehnologija v kontekstu pouka na daljavo

2.3.7.1 Vzpostavljaše učnega okolja za pouk na daljavo

Učenje in poučevanje z vključevanjem digitalne tehnologije v vseh fazah učnega procesa sta se pokazala kot nujna ravno v obdobju pouka na daljavo. Pri tem je ključno temeljito poznavanje digitalnih orodij in premislek o njihovi smiselni uporabi pri poučevanju. Pri načrtovanju je treba upoštevati razpoložljivost tehnologije, ki jo imajo učenci (prav vsi učenci nimajo računalnikov, pametnih telefonov, elektronske pošte, niso vključeni v spletna okolja oz. učilnice ipd.). Učitelj ves čas presoja ustreznost in uporabnost digitalne tehnologije glede na starostno stopnjo učenca/dijaka. To tehnologijo je glede na razmere in možnosti smiselno vključevati tudi v samo didaktično izvedbo pouka, ko ta poteka v šoli. Digitalna tehnologija podpira kakovostnejšo izvedbo pouka (npr. hitrejše iskanje in presojanje zanesljivosti virov, kritično presojanje informacij ...) pri opolnomočenju učencev za življenje in delo po zaključenem šolanju. Cilj projektov ni zamenjava že obstoječe tehnologije, ampak uporaba digitalne tehnologije za drugačno, učinkovitejše reševanje nalog.

Učitelji pri učenju in poučevanju s pomočjo digitalne tehnologije kombinirajo uporabo izbranega spletnega učnega okolja (aplikacij), v katerem poteka učenje, ter gradiva, ki jih pri tem uporabljajo. Uporabijo lahko na spletu že dostopno gradivo, ki ga pred uporabo kritično pregledajo, ali pa ga sami izdelajo in smiselno umestijo v računalniško-mobilne aplikacije, pri čemer skrbijo za avtorske pravice. Učitelji imajo na spletu (npr. spletnih učilnicah, spletnih portalih, spletnih straneh, sodelovalnicah ...) na razpolago različna gradiva za samostojno učenje učencev/dijakov, gradiva za oblikovanje kriterijev spremljanja in vrednotenja znanja (semaforje, preglednice, rubrike idr.), sezname virov za učenje pri vsakem učnem koraku, napotke za uspešno poučevanje predmeta oz. področij (npr. nabor bralnih učnih strategij za uspešno učenje predmeta), smernice za refleksijo učenja ipd.

Pri iskanju in uporabi gradiv, aplikacij in drugih spletnih orodij v času pouka na daljavo so bili učitelji iznajdljivi in fleksibilni. Izkazalo se je, da je že v času izvajanja pouka v učilnicah pri učencih treba spodbujati razvoj samostojnosti ter sposobnosti organiziranja časa in prostora zaradi učinkovitejše uporabe digitalnih orodij za doseganje kakovostnejših učnih dosežkov učencev in dijakov. Na ta način strokovni delavci v projektih spontano sledijo modelu SAMR (Substitution – zamenjava, Augmentation – nadgradnja, Modification – preoblikovanje, Redefinition – redefinicija). Vsi strokovni delavci si prizadevajo glede na zmožnosti tudi za doseg zadnjih dveh stopenj, torej za preoblikovanje in redefinicijo učnega procesa z integracijo digitalne tehnologije. Ob uporabi digitalnih orodij učenci in dijaki ne razvijajo le digitalnih veščin, ampak tudi druge veščine.

* Višji kognitivni procesi: odločanje, presojanje, sklepanje, reševanje problemov, ustvarjalnost

Slika 10: Model SAMR¹⁵

15 Model SAMR; prirejeno po: <https://digitalna.uni-lj.si/samr/>.

2.3.7.2 Razvijanje in ohranjanje stika z učenci pri izvajanju učnega procesa na daljavo

Ohranjanje stika učitelja z učenci v času pouka na daljavo je ključnega pomena v učnem procesu. Omogoča učitelju, da je z učenci povezan, da skrbi za učno kontinuiteto in da se odziva na njihove potrebe. Namesto enosmerne komunikacije od učitelja k učencu ali samo k staršem poskrbimo za dvosmerno ali večsmerno komunikacijo.¹⁶

Pri ohranjanju stika z učenci pri poučevanju na daljavo in v živo je pomembno, da si aktivnosti sledijo po nekem zaporedju, ustaljenem vzorcu. Mlajši ko je učenec, pomembneje je, da mu omogočamo delovanje ob upoštevanju rutine znotraj dneva ali znotraj tedna. Učenec namreč tako točno ve, kaj ga čaka na določen dan oziroma kaj lahko pričakuje, katero tehnologijo bo uporabil ter da je bil predhodno z njo že pri pouku v živo seznanjen. To je pomirjujoče predvsem za tiste učence, ki jih spremembe zmedejo, ki se slabo počutijo v novih situacijah, prostorih in z ljudmi, ki jih ne poznajo, ko se srečajo z novimi orodji oz. učnimi pripomočki ali ko se pojavi novo učno okolje z drugačno komunikacijo. Učenec mora imeti preko stika z učiteljem na daljavo (preko tehnologije) ali v živo občutek, da so stvari predvidljive, hkrati pa učenec razvija občutek, da sam s polno odgovornostjo nadzira, kaj bo počel. To je pomembno za čim hitrejšo prilagajanje novi učni situaciji (npr. učenje in poučevanje na daljavo) in opravljanju nalog, ki jih učenec prejema, kar vpliva na njegovo samostojnost in boljšo samopodobo, s tem pa na rezultate učnega procesa. Stik učenca z učiteljem je pomemben za vse učence, tako za tiste, ki nimajo težav pri učenju, še bolj pa za tiste, ki imajo zaradi določenih razlogov težave pri učenju.

2.3.7.3 Digitalna tehnologija in poučevanje na daljavo

Razvoj digitalne kompetence v projektih oz. pouku je danes nujno potreben iz več razlogov, kar se je še posebej izkazalo v času epidemije covid-19, leta 2020 in 2021. Na eni strani gre za strokovne kompetence izobraževalcev (strokovnih delavcev), da lahko npr. komunicirajo in sodelujejo med seboj in z drugimi deležniki, na drugi strani pa gre za pedagoške kompetence izobraževalcev (strokovnih delavcev), da lahko uporabljajo in izdelujejo različne digitalne vsebine ter vpeljujejo digitalne naprave in vire v proces poučevanja, če omenimo le nekatera področja uporabe digitalnih kompetenc (Redecker, 2018).

Pri tem je ključno, da učitelji digitalnih orodij ne uporabljajo samo za ustvarjanje komunikacije z učenci, ampak da jim omogočijo neposredno pridobivanje digitalnih kompetenc, ki se kaže med drugim v tem, da v poučevanje vključujejo dejavnosti in naloge, ki zahtevajo od učencev, da izkažejo potrebo po informacijah in virih, jih poiščejo, obdelujejo, vrednotijo ... Prav tako je pomembno, da se učenci (na)učijo učinkovito in odgovorno uporabljati digitalno tehnologijo za komuniciranje in sodelovanje, da sami izdelujejo različne digitalne vsebine, končno pa tudi da se učijo prepoznavati in reševati tehnične težave ali uporabljati pridobljeno znanje v novih situacijah (Redecker, 2018).

Učitelje zato spodbujamo k uporabi takih didaktičnih pristopov, ki lahko nadomestijo ali izboljšajo obstoječo prakso, to pomeni, da lahko ob uporabi tehnologije izvedejo kakovostnejši učni proces in dosežejo boljše učne rezultate pri učencih. Učenci naj razvijajo digitalno kompetenco tako, da ob uporabi tehnologije rešujejo avtentične probleme oz. izvajajo druge aktivnosti.

Pri tem velja, da učenci pri pouku nekatera področja digitalne kompetence (informacijska pismenost, komunikacija in sodelovanje, izdelovanje digitalnih vsebin, varnost in reševanje problemov) poglobljajo bolj, druga pa manj (Carretero, S., Vuorikari, R., Punie, Y., 2017). Na področju informacijske pismenosti je smiselno uporabljati digitalno tehnologijo npr. za iskanje in izbiranje podatkov in informacij ter njihovo vrednotenje. Prav tako uporaba digitalne tehnologije omogoča lažje sporazumevanje, sodelovanje in deljenje različnih vsebin med deležniki pedagoškega procesa, kar je pomembno tako pri običajnem pouku kot v razmerah, ko je nujno (samo)učenje in poučevanje na daljavo. Pri tem se je treba zavedati pomena pravnega upravljanja

¹⁶ Priporočila učiteljem za izvajanje pouka na daljavo z učenci razredne stopnje, 2020; Priporočila za izvajanje vzgojno-izobraževalnega procesa v osnovnih šolah, glasbenih šolah in šolah s prilagojenim programom, 2020.

digitalne identitete, kar omogoča lažje povezovanje deležnikov znotraj ali zunaj organizacij oz. šol. V šolah je pomembno tudi področje izdelovanja digitalnih vsebin, ki vključuje tako učitelje kot učence. Pri tem se oboji ne morejo izogniti problematiki avtorskih pravic in licenc. Učenci se bodo skoraj pri vsaki aktivnosti, še zlasti pa pri izdelkih srečevali z avtorskimi pravicami oz. navajanjem virov. Iz področja varnosti lahko poudarimo zlasti pomen varovanja osebnih podatkov in zasebnosti. Nekoliko v ozadje pedagoškega procesa je pomaknjeno področje reševanja (tehničnih) problemov, a brez brezhibnega delovanja in posodabljanja opreme ne more biti kakovostnega pedagoškega procesa v celoti.

Učitelji lahko za doseg ciljev pri komuniciranju z učenci uporabljajo različne prosto dostopne programe in aplikacije. Prav tako lahko razvijanje veščin in kompetenc (v okviru projektov in kasneje) podprejo tudi obstoječi i-učbeniki in gradiva za izobraževanje na daljavo.

Za realizacijo projektnih dejavnosti lahko digitalno tehnologijo učitelji uporabijo za načrtovanje različnih dejavnosti za učence, npr.:

- načrtovanje učenja po načelih formativnega spremljanja in vrednotenja znanja,
- samostojno usvajanje znanja, razvijanje spretnosti in veščin s pomočjo dejavnosti ob uporabi tiskanih ali i-učbenikov, e-gradiv, različnih virov in drugih učnih gradiv,
- spremljanje napredka in preverjanje znanja (v najširšem pomenu besede), ki poteka z aktivno vključitvijo učenca na različnih zahtevnostnih ravneh,
- samovrednotenje znanja s pomočjo kriterijev uspešnosti,
- samouravnavanje učenja z navajanjem na ustrezne bralne učne strategije, z obrazci za refleksijo učenja ipd., ki jih smiselno vključujemo v digitalno tehnologijo oz. digitalna okolja.

Zgoraj navedene dejavnosti učencev razvijajo različne kompetence, ki jih spodbujajo učitelji v vseh projektih. Pri tem se zmanjša čas obravnave neke vsebine oz. ciljev, možna je hitrejša komunikacija v obe smeri, sodelovalno učenje (tudi na daljavo) in druge (tudi tehnične in okoljske) prednosti.

Vse zapisano prav tako velja za projekte, saj je digitalna kompetenca skupna vsem projektom, kar smo opisali v poglavju 2.3.6.

Za poglobljanje opisane vsebine si lahko pomagata z branjem spodaj naštetih in druge literature:

Smernice za uporabo digitalne tehnologije pri predmetu ... Zavod RS za šolstvo. 2021.

<https://www.zrss.si/?s=smernice+za+uporabo+digitalne+tehnologije>

Kastelic, N., Kmetič, E., Lazić, T., Okretič, L. (2021). *Kako motivirati učence pri poučevanju na daljavo?* Priročnik za učitelje. Oddelek za psihologijo. Filozofska fakulteta. Ljubljana.

https://skupnost.sio.si/pluginfile.php/987039/mod_folder/content/0/Kako%20motivirati%20u%C4%8Dence%20pri%20pou%C4%8Devanju%20na%20daljavo-Priro%C4%8Dnik.pdf?forcedownload=1

2.4 Formativno spremljanje

Formativno spremljanje v projektih razumemo v najširšem smislu kot filozofijo učenja in poučevanja, v kateri imajo ključno vlogo sprotna povratna informacija, samovrednotenje učenja in dosežkov učenca na temelju kriterijev uspešnosti ter kontinuirana spodbuda učitelja učencu, da se v individualnem tempu nenehno izboljšuje (Holcar Brunauer in sod., 2017).

V projektih NA-MA POTI, OBJEM, PODVIG in POGUM vključujemo formativno spremljanje pri izvedbi primerov dejavnosti, didaktičnih pristopov, ki spodbujajo bralno, naravoslovno, matematično in finančno pismenost oz. kompetenco podjetnosti.

Za poglobljanje opisane vsebine si lahko pomagata z branjem spodaj naštetih in druge literature:

Vključujoča šola. Priročnik za učitelje in strokovne delavce. (Zvezki: *Zakaj vključujoča šola, Formativno spremljanje v podporo vsakemu učencu, Vodenje razreda za dobro klimo in vključenost, Socialno in čustveno opismenjevanje za dobro vključenost, Tudi učitelji smo učenci, Vključevanje v vrtcu*). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. 2017. <https://www.zrssi.si/izdelek/vkljucujoca-sola/>

Formativno spremljanje v podporo učenju. (Zvezki: *Zakaj formativno spremljati, Nameni učenja in kriteriji uspešnosti, Dokazi, Povratna informacija, Vprašanja v podporo učenju, Samovrednotenje, vrstniško vrednotenje, Formativno spremljanje v vrtcu*). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. 2019. <https://www.zrssi.si/izdelek/formativno-spremljanje-v-podporo-ucenju/>

Rupnik Vec, T., Polšak, A. (ur.). (2018). *Orodje za formativno spremljanje prečnih veščin*. Mednarodni projekt: Assessment of Transversal Skills – ATS2020. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. <https://www.zrssi.si/digitalnakinjiznica/OrodjazaSpremljanjePrecnihVescin/#zoom=z>

3 Primeri povezovanja projektov v didaktičnih pristopih

V projektih razvijamo in preizkušamo didaktične pristope in strategije, ki prispevajo k dvigu ravni pismenosti in razvoju podjetnosti. V vsakem projektu smo oblikovali predlogo za zapis dejavnosti, v kateri strokovni delavci natančno opišejo posamezno dejavnost, ki jo preizkusijo v skupini ali razredu. V zapisih strokovni delavci poudarijo aktivno vlogo učencev.

Posamezni projekt je usmerjen v razvijanje določene pismenosti oz. podjetnosti, vendar se iz primerov razbere, da ob razvijanju ene od pismenosti razvijamo tudi druge pismenosti in podjetnost. Sistematično, načrtno in zavedno se posvečamo ključnemu področju projekta, vmes pa vnašamo tudi prvine drugih projektov. Ponazorimo s primerom: učitelji so pozorni na načrtno in sistematično uvajanje gradnikov bralne, naravoslovne, matematične in finančne pismenosti, kompetence podjetnosti pa so prisotne zaradi narave in kompleksnosti dejavnosti.

S primeri, prikazanimi v nadaljevanju, želimo pokazati, kako se ob načrtnem in sistematičnem spodbujanju razvoja ene od pismenosti ali podjetnosti posredno spodbuja tudi razvijanje drugih pismenosti oz. podjetnosti.

Za lažje sledenje prikazanim primerom podajamo nekaj napotkov ob branju.

Ob vsakem primeru je uvodoma zapisano, iz katerega projekta je izvirni zapis primera dejavnosti. Nato smo navedli, na kateri ravni izobraževanja je bila dejavnost izvedena in kje (pri katerem predmetu oz. področju) in kdo je avtor primera; naveden je tudi naslov oz. tema.

Iz celotnih zapisov primerov dejavnosti smo izvzeli le dejavnosti učencev (prvi stolpec) in se osredotočili nanje, ob njih so naštet ključni gradniki naravoslovne, matematične ali bralne pismenosti oz. kompetence podjetnosti. V spodnji tabeli je prikazano poimenovanje ključnih elementov v posameznih projektih. V projektih OBJEM in NA-MA POTI smo razvili in opredelili gradnike pismenosti (Haramija in sod., 2022; Bačnik in sod., 2022; Sirnik in sod., 2022), v projektih POGUM in PODVIG pa uporabljamo pojem kompetence podjetnosti, ki izhaja iz okvira EntreComp (Polšak, A. [ur.], 2019).

PROJEKT	POIMENOVANJE
OBJEM, NA-MA POTI	gradnik
POGUM, PODVIG	kompetenca

Ob strani so okvirčki različnih barv za lažje sledenje branju.

Kako beremo zapise v okvirčkih

Za projekt **OBJEM**:

G pomeni gradnik.¹⁷ Prva številka predstavlja številko gradnika, sledi poimenovanje tega gradnika. Zapis pod poimenovanjem gradnika nakazuje, kako otrok, učenec oz. dijak izkaže doseganje gradnika.

OBJEM

G7: RAZUMEVANJE BESEDIL:
Razume besedila v različnih jezikih.

Za projekt **NA-MA POTI**:

Najprej pojasnimo uporabljene kratice:

NP: naravoslovna pismenost

MP: matematična pismenost

Prva številka predstavlja številko gradnika, sledi poimenovanje tega gradnika. Druga številka predstavlja številko podgradnika, čemur sledi zapis, kako učenec izkaže doseganje podgradnika.

V projektu NA-MA POTI razvijamo posebno področje, to je kritično mišljenje, pri katerem smo identificirali ključne miselne procese in veščine ter jih oštevilčili zaradi lažjega navajanja.

KM: kritično mišljenje

Številka pomeni zaporedno številko v naboru miselnih procesov in veščin kritičnega mišljenja (Rupnik Vec, Suban, 2022), ki mu sledi poimenovanje tega. Nato sledi zapis, kako učenec/dijak to doseže.

NA-MA POTI

NP 1: NARAVOSLOVNOZNANSTVENO RAZLAGANJE POJAVOV

1.1 Priključuje, povezuje in uporablja naravoslovno znanje za opis/razlago pojavov z uporabo strokovnega besedišča.

NA-MA POTI

KM1: PRIMERJANJE
Oblikuje relevantne kriterije za primerjavo in jih uporablja.

Za projekta **POGUM** in **PODVIG**:

Prva številka (1 do 3) pomeni kompetenčno področje, in sicer:

1. Zamisli in prilagodnosti
2. Viri
3. K dejanjem

Druga številka (1 do 5) pomeni eno od kompetenc posameznega področja. Sledi opisnik, ki kompetenco razčleni na osnovne vidike.

PODVIG

2.5: VKLJUČEVANJE ČLOVEŠKIH VIROV
3.4: SODELOVANJE
Se učinkovito sporazumeva in sodeluje v skupini.

POGUM

3.5: IZKUSTVENO UČENJE
Prepozna, kaj se je naučil s sodelovanjem v dejavnostih za ustvarjanje vrednosti.

Pri večini dejavnosti učenci in dijaki razvijajo tudi kritično mišljenje, ki v primerih ni posebej označeno, ker to v kompetenčnem okviru ni izpostavljeno kot posamezna kompetenca, ampak je vključeno v druge.

¹⁷ Bralna, naravoslovna in matematična pismenost so kot zmožnost sestavljene iz večjega števila gradnikov, ki se prepletajo, dopolnjujejo in v medsebojni interakciji oblikujejo posamezno pismenost kot novo kvaliteto. Delitev zmožnosti na posamezne gradnike je pogojena s potrebami sistematičnega ugotavljanja razvitosti te zmožnosti in sistematičnega dela na razvijanju te zmožnosti, drugače pa obravnava posameznih gradnikov brez vpogleda v celoto in povezanost gradnikov ni smiselna. Gradnik razumemo kot sestavino pismenosti, ki je prav tako sestavljen iz določenih znanj, spretnosti, veščin, odnosov in vrednot ter v interakciji z drugimi gradniki prispeva svoj delež k pismenosti. Gradniki prav tako niso enovite kategorije, ampak so večdimenzionalni konstrukti, sestavljeni iz elementov gradnikov oz. podgradnikov, ki v kombinaciji z drugimi elementi oz. podgradniki prispevajo k posameznim gradnikom.

3.1 Primer iz vrtca projekta NA-MA POTI z vidika projekta OBJEM

Primer izveden v Vrtcu OŠ Sodražica.

Področja dejavnosti Kurikula za vrtce: Naravoslovje, matematika

Tema: Spoznavanje lastnosti voda

Avtorici primera: Nina Ajdič, Nika Marenče

1. **gradnik matematične pismenosti (MP1)**: Matematično mišljenje, razumevanje in uporaba matematičnih pojmov, postopkov ter strategij, sporočanje kot osnova matematične pismenosti
1. **gradnik naravoslovne pismenosti (NP1)**: Naravoslovnoznanstveno razlaganje pojavov

AKTIVNOST OTROK	PODGRADNIK NP/MP (št.)
1. PRAVLJICA: ŽABEC IN ZAKLAD Otroci poslušajo pravljici Žabec in zaklad.	NP 1.1 : Otroci priključijo, povezuje in uporablja naravoslovno znanje za opis/raziago pojavov z uporabo strokovnega besedišča.
2. POGOVOR O VRSTAH VODA IN RAZLIKAH MED NJIMI Otroci sodelujejo pri pogovoru.	NP 1.1 : Priključijo, povezuje in uporablja naravoslovno znanje za opis/raziago pojavov z uporabo strokovnega besedišča.
3. SPOZNAVANJE LASTNOSTI SESTAVE POTOKA Spoznajo pojem struga, merijo širino, dolžino struge, temperaturo vode. Opazujemo čistost vode in sestavo dna (zemlja, pesek), opazujejo predmete v in na vodi (plastenka, kamen) ter preizkušajo plovnost.	MP 1.5 : Pozna in v različni okoliščinah uporablja ustrezne postopke in orodja. NP 1.1 : Priključijo, povezuje in uporablja naravoslovno znanje za opis/raziago pojavov z uporabo strokovnega besedišča.
4. AKVARIJ Pogovor o potoku, o lastnostih, o tem, kaj smo ugotovili ob njegovem opazovanju. Polnjenje akvarija z vodo iz dna potoka, primerjanje vode v akvariju z vodo iz pipe (čistost vode, rastlinstvo in živalstvo).	NP 1.2 : Iz virov pridobiva ustrezne in relevantne informacije za razlago pojmov in pojavov ter pozna/uporablja znanstvene podatkovne zbirke (baze podatkov).
5. RIBNIK Opazovanje ribnika, prepoznavanje razlik med jezerom, ribnikom in potokom, opazovanje rastlinstva, živalstva v ribniku in okrog njega.	NP 1.2 : Iz virov pridobiva ustrezne in relevantne informacije za razlago pojmov in pojavov ter pozna/uporablja znanstvene podatkovne zbirke (baze podatkov).
6. MLAKA Opazovanje mlake, njenega dna, čistosti, temperature, živalstva. Pogovor o razvoju žabe, iskanje paglavcev, ugotavljanje ugodnih razmer za bivanje paglavcev in žab. Poimenovanje rastlinstva s pomočjo spleta in knjig.	NP 1.2 : Iz virov pridobiva ustrezne in relevantne informacije za razlago pojmov in pojavov ter pozna/uporablja znanstvene podatkovne zbirke (baze podatkov).
7. GIBALNA DEJAVNOST V TELOVADNICI Premagovanje ovir z iskanjem sličic (rastlinstvo, živalstvo, P2) na temo: ribnik, potok, mlaka. Sestavljanje v celoto in razvrščanje k ustreznemu plakatu določene vrste voda.	MP 1.5 : Pozna in v različni okoliščinah uporablja ustrezne postopke in orodja.

OBJEM

G2: MOTIVIRANOST ZA BRANJE
Pozorno posluša branje besedil.

OBJEM

G5: BESEDIŠČE
Razume pomen besede v konkretnih situacijah, razume in uporablja večino besed iz okolja.

OBJEM

G8: ODZIV NA BESEDILO
Tvori raznovrstna besedila.
G5: BESEDIŠČE
Glede na interesno področje razume in uporablja strokovne izraze.

OBJEM

G1: GOVOR
Pri opisovanju zaznava več podrobnosti, uporablja govor v različnih situacijah.

OBJEM

G5: BESEDIŠČE
Razume in uporablja večino besed iz okolja.

OBJEM

G7: RAZUMEVANJE BESEDIL
Povezuje govorne besede in vizualno gradivo.

3.2 Primer iz osnovne šole projekta NA-MA POTI z vidika projektov **OBJEM** in **POGUM**

Primer izveden na Osnovni šoli Elvire Vatovec Prade.

Predmet: naravoslovje (7. razred)

Avtorica: Sabina Kljajić

Tema: Primerjava in uporaba določevalnih ključev za žival

AKTIVNOST OTROK (z navedbo prilog P1 ...)	PODGRADNIK NP/MP (št.)
1. Podroben ogled zgradbe določevalnega ključa za živali – učenci (posamično ali v dvojicah) pregledajo izbrane določevalne ključne ter izpolnijo/dopolnijo seznam elementov določevalnega ključa (Priloga 1: učni list, 1. naloga).	NP 1.2: NARAVOSLOVNOZNANSTVENO RAZLAGANJE POJAVOV Iz virov učenec pridobiva ustrezne in relevantne informacije za razlago pojmov in pojavov ter pozna/uporablja znanstvene podatkovne zbirke (baze podatkov).
2. Izpis bibliografskih podatkov iz kolofona oz. CIP – v svojem viru poiščejo kolofon/CIP in po izbranem sistemu izpišejo podatke (Priloga 1: učni list, 2. naloga).	NP 1.2: NARAVOSLOVNOZNANSTVENO RAZLAGANJE POJAVOV Iz virov pridobiva ustrezne in relevantne informacije za razlago pojmov in pojavov ter pozna/uporablja znanstvene podatkovne zbirke (baze podatkov).
3. Primerjava določevalnih ključev za živali – učenci v dvojicah po elementih in drugih (lastnih) kriterijih primerjajo različna določevalna ključa ter podobnosti in razlike predstavijo v Vennovem diagramu (Priloga 1: učni list, 3. naloga).	NP 1.3: NARAVOSLOVNOZNANSTVENO RAZLAGANJE POJAVOV Prepozna, uporablja in ustvarja razlage pojavov, ki vključujejo različne prikaze/ponazoritve, modele, analogije ...
4. Uporaba določevalnega ključa – učenci individualno ali v dvojicah s pomočjo določevalnega ključa poimenujejo izbrano žival. (Priloga 1: učni list, 4. naloga).	NP 1.2: NARAVOSLOVNOZNANSTVENO RAZLAGANJE POJAVOV Iz virov pridobiva ustrezne in relevantne informacije za razlago pojmov in pojavov ter pozna/uporablja znanstvene podatkovne zbirke (baze podatkov).

OBJEM

G8: ODZIV NA BESEDILO IN TVORJENJE BESEDIL

Besedilo razloži, povzame, razčleni in uporabi podatke iz besedil.

POGUM

2.3: AKTIVIRANJE VIROV

Učenci zberejo in upravljajo različne vrste virov za ustvarjanje vrednosti (materialni, nematerialni in digitalni viri ter podatki), ki jih potrebujejo za prehod od zamisli k dejanjem. Uporabijo potrebne kompetence, vključno s tehničnimi, pravnimi, davčnimi znanji in digitalnimi kompetencami.

OBJEM

G5: BESEDIŠČE

Uporablja priročnike in vire.

OBJEM

G7: RAZUMEVANJE BESEDIL Podatke iz besedila razvršča, primerja, interpretira, presoja tudi iz več besedil hkrati.

POGUM

1.1: ODKRIVANJE PRILOŽNOSTI

Učenci razvijajo zamisli, se osredotočijo na izziv. Uporabijo domišljijo in sposobnosti za prepoznavanje priložnosti za ustvarjanje vrednosti.

OBJEM

G8: ODZIV NA BESEDILO IN TVORJENJE BESEDIL

Besedilo razloži, povzame in uporabi podatke iz besedil.

POGUM

3.4: Učenci sodelujejo.

3.5: Učijo se iz izkušenj.

3.3 Primer iz srednje šole projekta NA-MA POTI z vidika projektov **OBJEM** in **PODVIG**

Raven: Gimnazija (tehniška gimnazija)

Primer izveden v Šolskem centru Novo mesto, tehniška gimnazija.

Predmet: Matematika

Avtorici: Darja Marjanovič, Simona Pustavrh

Tema: Razumevanje matematičnega besedila o kotnih funkcijah v angleškem jeziku

1. **gradnik matematične pismenosti:** Matematično mišljenje, razumevanje in uporaba matematičnih pojmov, postopkov ter strategij, sporočanje kot osnova matematične pismenosti

AKTIVNOST OTROK	PODGRADNIK NP/MP (št.)
Dijaki preberejo dva različna prevoda iste naloge (iz slovenščine v angleščino). Dijaki preberejo prvi prevod matematične naloge, ki zahteva izračun katete pravokotnega trikotnika, če je dan en kot in druga kateta, v angleški jezik na učnem listu in ugotavljajo, ali je naloga razumljiva (prevedena z »Google translate«).	MP 1.1: Dijak razume sporočila z matematično vsebino.
Dijaki preberejo drugi prevod iste matematične naloge v angleški jezik na učnem listu in ugotavljajo, ali je naloga razumljiva (naloga je pravilno prevedena).	
Dijaki prepoznajo in analizirajo slovnične strukture (pasiv, pogojnik).	
Dijaki rešijo dano matematično nalogo, učitelj in dijaki razpravljajo o pravilnosti rešitve (v slovenskem jeziku).	
Dijaki po navodilu učitelja angleškega jezika nadaljujejo delo na drugem učnem listu. Učitelj izbere dijaka, ki začne brati in prevajati prvi del besedila o definiciji kotnih funkcij v pravokotnem trikotniku iz angleškega jezika v slovenski jezik.	MP 1.1: Razume sporočila z matematično vsebino.
Dijaki se razporedijo v 5 skupin, vsaka skupina prevaja en del besedila (vrednosti kotnih funkcij za značilne kote, definicija kotnih funkcij v enotski krožnici), pomagajo si s spletnimi slovarji.	MP 1.2: Pozna in uporablja strokovno terminologijo in simboliko.

OBJEM

G7: RAZUMEVANJE BESEDIL

Razume besedila v različnih jezikih.

OBJEM

G7: RAZUMEVANJE BESEDIL

Razume besedila v različnih jezikih, podatke iz besedila primerja, presoja.

OBJEM

G7: RAZUMEVANJE BESEDIL

Prepozna strukturo besedila.

OBJEM

G9: KRITIČNO BRANJE

Svoje mnenje utemelji in utemelji s primeri.

OBJEM

G8: ODZIV NA BESEDILO

INTVORJENJE BESEDIL

Pridobljeno besedišče različnih predmetnih področij smiselno uporablja.

PODVIG

2.5: VKLJUČEVANJE ČLOVEŠKIH VIROV

3.4: SODELOVANJE

Se učinkovito sporazumeva in sodeluje v skupini.

OBJEM

G2: MOTIVIRANOST ZA BRANJE

Uporablja digitalne vire.

AKTIVNOST OTROK	PODGRADNIK NP/MP (št.)
Dijaki sproti izpisujejo nove angleške pojme in zapišejo prevode v slovenski jezik. Izdelajo terminološki slovar. Dijaki preberejo prevod svojega dela besedila sošolcem in opišejo potek dela.	MP 1.1: Razume sporočila z matematično vsebino. MP 1.2: Pozna in uporablja strokovno terminologijo in simboliko. MP 1.3: Predstavi, utemelji in vrednoti lastne miselne procese.
Refleksija Dijaki podajo svoja razmišljanja o delu ob nedokončanih povedih, npr.: • Najzanimiveje mi je bilo, ko ..., ker ... • Vključil/-a sem se ... • Predlagal/-a bi, da ... • Sedaj vem, da ...	MP 1.3: Predstavi, utemelji in vrednoti lastne miselne procese.

OBJEM

G5: BESEDIŠČE

Pridobljeno besedišče različnih predmetnih področij smiselno uporablja ter z njim izraža razumevanje in koncepte različnih strokovnih in predmetnih področij.

OBJEM

G8: ODZIV NA BESEDILO IN TVORJENJE BESEDIL

Tvori smiselna besedila. pomanjkljivosti.

PODVIG

2.1: SAMOUČINKOVITOST

Prepozna svoje prednosti in pomanjkljivosti.

3.4 Primer iz vrtca projekta **OBJEM** z vidika projekta **NA-MA POTI**

Primer izveden v Vrtcu Anice Černejeve Celje.

Področja dejavnosti Kurikula za vrtce: Jezik, matematika, narava, umetnost, gibanje

Avtorice: Nika Pegan, Natalija Kovač

Tema: DINO, DINO, DINOZAVRI!

POTEK DEJAVNOSTI	GRADNIKI IN ELEMENTI GRADNIKOV BP (št.)
1. UVOD Z MOTIVACIJO Vzgojitelj na vidno mesto v igralnici razvrsti knjige o dinosavrih. Otroke nato povpraša, kaj že vedo o dinosavrih in kaj jih zanima. Izjave otrok zapisuje v razpredelnico.	G1: GOVOR Otrok razume in uporablja krajše in daljše povedi.
2. PRIMERI DEJAVNOSTI Vzgojitelj povabi otroke v knjižni kotiček, kjer skupaj pregledujejo različne vrste knjig. Posamezne vrste dinosavrov natančneje raziščemo. Informacije iščemo v knjigah, ki jih imamo. Pomembne informacije zapišemo na plakat. Zapisujejo in rišejo otroci sami. Vzgojitelj spodbuja otroke k prepoznavanju različnosti in enakosti v zgodbah. Otroci aktivno opazujejo ilustracije, odgovarjajo na vprašanja ... Primerjamo velikost, težo, način prehranjevanja, moč, agresivnost, spretnosti, kje se giblje, hitrost premikanja. Izdelujemo tabele, razpredelnice in drevesne diagrame. Velikost ponazorimo z barvnim lepilnim trakom, ki ga prilepimo na tla. Še prej izmerimo velikost z metrom, nato pa velikost merimo še s koraki, stopali. Izdelamo stopalo dinosavra v pravi velikosti, štejemo, koliko naših stopal gre v eno njegovo stopalo.	G2: MOTIVIRANOST ZA BRANJE - Izraža pripravljenost po listanju bralnega gradiva. G5: BESEDIŠČE Razume besede v daljših in zapletenejših povedih. Razume pomen besede v konkretnih situacijah. G4: RAZUMEVANJE BESEDIL Ob gledanem besedilu smiselno odgovori na zastavljena vprašanja, se odziva z govorom, aktivno opazuje ilustracije. G5: BESEDIŠČE Imenuje stvari iz vizualnih gradiv, razume in uporablja besede.

NA-MA POTI

NP 1: NARAVOSLOVNOZNANSTVENO
RAZLAGANJE POJAVOV
1.1 Prikliče, povezuje in uporablja naravoslovno znanje za opis/razlago pojavov z uporabo strokovnega besedišča.
KM4: POSTAVLJANJE VPRAŠANJ

NA-MA POTI

NP 1: NARAVOSLOVNOZNANSTVENO
RAZLAGANJE POJAVOV
1.2 Iz virov pridobiva ustrezne in relevantne informacije za razlago pojmov in pojavov ter pozna/uporablja znanstvene podatkovne zbirke (baze podatkov).

NA-MA POTI

NP 1: NARAVOSLOVNOZNANSTVENO
RAZLAGANJE POJAVOV
1.1 Prikliče, povezuje in uporablja naravoslovno znanje za opis/razlago pojavov z uporabo strokovnega besedišča.
KM 1: PRIMERJANJE

NA-MA POTI

MP1: MATEMATIČNO MIŠLJENJE,
RAZUMEVANJE IN UPORABA
MATEMATIČNIH POJMOV, POSTOPKOV
TER STRATEGIJ, SPOROČANJE KOT OSNOVA
MATEMATIČNE PISMENOSTI
1.5 Pozna in v različnih okoliščinah uporablja ustrezne postopke in orodja.

POTEK DEJAVNOSTI	GRADNIKI IN ELEMENTI GRADNIKOV BP (št.)
Ogledamo si okostje dinosavrov ter okostje človeka.	
Vzgojitelj spodbuja otroke, da poiščejo še kakšno sliko, ilustracijo, fotografijo v različni literaturi, ki je na voljo v knjižnem kotičku.	G1: GOVOR Se izraža z besedo, v krajših ali daljših povedih, interakciji z različnimi deležniki, opisuje slike, se neverbalno ali verbalno odziva pri skupnem branju, pripoveduje ob slikovnih predlogah, razumljivo izgovarja glasove in besede.
Otroci listajo različno literaturo, se seznanjajo z raznovrstno literaturo, vstopajo v interakcije med seboj in z odraslo osebo, iščejo informacije, aktivno opazujejo, sprašujejo, ubesedijo. Otroci prinašajo knjige od doma in dopolnjujejo knjižni kotiček.	
Vzgojitelj otroke spodbudi k razmišljanju in odgovarjanju – kaj bi naredili, če bi k njim (npr. v Celje) prišli dinosavri, kateri dinosaver bi bil ti, kaj bi počel, če bi bil dinosaver ...	G1: GOVOR Uporablja govor v različnih situacijah, razume in uporablja kompleksnejša besedila, opisuje dogodke.
Vzgojitelj zapiše odgovore otrok. Otroci razmišljajo, odgovarjajo na vprašanje, pojasnjujejo, utemeljujejo.	
Izraze, s katerimi se seznanimo, in z imeni posameznih dinosavrov se igramo besedne igre – iskanje prvega in zadnjega glasu, zlogovanje, iskanje, kateri ima daljše ime in kateri krajše.	G4: GLASOVNO ZAVEDANJE Loči dolge od kratkih besed, prepozna prvi in zadnji glas v besedi.
Ustvarjanje po vsebini sklopa: risanje dinosavrov, izdelava okostja dinosavra s tulci, odtiskovanje podplatov dinosavrov v slano testo, izdelava dinosavrov iz odpadne embalaže.	G5: BESEDIŠČE Imenuje stvari iz vizualnih gradiv, razume in uporablja besede.
Gibalna igra »dinosavri v jami«. Otroci so razporejeni v pare. Tečejo po prostoru, ob določenem znaku vzgojitelja se en otrok postavi na vse štiri – oblikuje v jamo; drugi otrok pa je dinosaver, ki se skriva v jamo.	G7: RAZUMEVANJE BESEDIL Na poslušano se odzove nebesedno.
Izvedba srečanja za starše z vsebino o dinosavrih, na katerem smo si med drugim tudi izdelali pustni kostum za skupinsko masko dinosavrov. Otroci so s starši utrjevali spoznanja (ima ovratnik, dolge kremplje, rogove, 4 noge, leti itd.).	

NA-MA POTINP 1: NARAVOSLOVNOZNANSTVENO
RAZLAGANJE POJAVOV

1.3 Prepozna, uporablja in ustvarja razlage pojavov, ki vključujejo različne prikaze/ponazoritve modele, analogije.

NA-MA POTINP 1: NARAVOSLOVNOZNANSTVENO
RAZLAGANJE POJAVOV

1.2 Iz virov pridobiva ustrezne in relevantne informacije za razlago pojmov in pojavov ter pozna/uporablja znanstvene podatkovne zbirke (baze podatkov).

NA-MA POTINP 1: NARAVOSLOVNOZNANSTVENO
RAZLAGANJE POJAVOV1.1 Prikliče, povezuje in uporablja naravoslovno znanje za opis/razlago pojavov z uporabo strokovnega besedišča.
KM 11: OBLIKOVANJE, ANALIZA IN
VREDNOTENJE ARGUMENTOV

3.5 Primer iz osnovne šole projekta **OBJEM** z vidika projektov **NA-MA POTI** in **POGUM**

Primer izveden na Osnovni šoli Koper.

Predmet: Spoznavanje okolja, slovenščina

Avtorica: Marisa Leban

Tema: Republika Slovenija

POTEK DEJAVNOSTI	GRADNIK (št.)
Učenci sedijo v heterogenih skupinah po 4 (matične skupine). Vsak učenec v skupini izžreba številko 1, 2, 3 ali 4. Dobi nalepko z napisom številke ter predvideno vlogo: 1 – redar, 2 – časomerilec, 3 – poročevalec in 4 – spodbujevalec. Nalepko z vlogo si vsak učenec prilepi na majico. Dejavnosti so časovno omejene. 1. ura 1. MOŽGANSKA NEVIHTA a) Ob zemljevidu Slovenije učenci odgovarjajo na vprašanja: Kaj vidite? Kaj je prikazano? Kako se imenuje naša država? b) Učenci na samolepilni listič napišejo asociacijo, na kaj pomislijo, ko slišijo besedno zvezo Republika Slovenija (čas je omejen na 1 minuto). c) Člani posamezne skupine predstavijo asociacije, ki so jih zapisali, ter jih pričvrstijo na zemljevid Slovenije. č) Učenci odgovarjajo na vprašanje: Ali si še kaj želite izvedeti o Republiki Sloveniji? Kako bi lahko to znanje pridobili? Kje in na kakšen način? d) Skupaj z učenci se določi namen učenja in kriterije za sodelovanje v skupini, ki se jih tudi zapiše. V skupini bom uspešen, ko bom: – pozorno poslušal sošolce, – se dogovarjal in – skrbel, da sodelujem z drugimi člani skupine. e) V skupinah učenci oblikujejo dve vprašanji o tem, kaj bi o Republiki Sloveniji še želeli izvedeti. Vprašanji zapišejo na barvni list papirja (čas je omejen na 2 minuti). f) Poročanje: Iz vsake skupine poroča poročevalec – prebere dve zapisani vprašanji: Kaj še želimo izvedeti o Republiki Sloveniji?	G5: BESEDIŠČE Učenec pozna, razume in uporablja besedišče različnih predmetnih področij, pozna in uporablja lokacije bralnih virov (splet). G7: RAZUMEVANJE BESEDIL Postavlja vprašanja.

POGUM

3.4: SODELOVANJE

Učenec vključuje človeške vire. Enakovredno dela v timu.

POGUM

1.1: ODKRIVANJE PRILOŽNOSTI

Odkriva priložnosti za ustvarjanje vrednosti v svoji skupnosti in okolici. Uporablja domišljijo in sposobnosti za prepoznavanje priložnosti za ustvarjanje vrednosti.

NA-MA POTI

NP 1: NARAVOSLOVNOZNANSTVENO RAZLAGANJE POJAVOV

1.1 Priklčiče, povezuje in uporablja naravoslovno znanje za opis/razlago pojavov z uporabo strokovnega besedišča.

NA-MA POTI

NP 2: NARAVOSLOVNOZNANSTVENO RAZISKOVANJE, INTERPRETIRANJE PODATKOV IN DOKAZOV

2.2 Zastavlja raziskovalna vprašanja. KM4: POSTAVLJANJE VPRAŠANJ Postavlja raznolika vprašanja, postavlja vprašanja v različnih fazah učenja, postavlja vprašanja v različnih situacijah.

POTEK DEJAVNOSTI	GRADNIK (št.)
2. BRANJE BESEDILA Učitelj napove branje besedila o Sloveniji in iskanje morebitnih odgovorov na postavljena vprašanja. a) Vsak član v skupini dobi list z besedilom, ki ima enako številko kot član sam. Sledi oblikovanje novih skupin. b) Učenci sestavijo nove skupine, in sicer tako da gredo v prvo skupino vsi, ki imajo številko 1, v drugo skupino vsi, ki imajo številko 2, v tretjo skupino vsi, ki imajo številko 3, in v četrto skupino vsi, ki imajo številko 4. S seboj vzamejo svinčnik. c) V »novih skupinah« poteka: BRANJE BESEDILA Slovenija (SPO, SLJ) Pred branjem novega besedila skupaj z učenci se oblikujejo kriteriji uspešnosti. Uspešen sem, ko: – znam besedo razložiti s svojimi besedami, – znam povedati tako, da jo razumejo tudi drugi, in – navedem primer za razlago. Sledi tiho individualno branje, med katerim si s svinčnikom obkrožijo neznane besede. Sledi branje v paru (drug drugemu), nato branje v skupini in sprotne razlage neznanih besed. Če jim neznane besede v skupini ne uspe pojasniti, si besedo zapišejo na listič in razlago zanjo poiščejo v SSKJ ali Franu. Zapis razlage nove besede, poiskane v SSKJ ali Franu, kasneje prilepijo na že obstoječo steno NAŠE NOVE BESEDE (čas je omejen na 12 minut). POGOVOR O PREBRANEM Člani se o prebranem pogovarjajo, se dopolnjujejo in se pripravijo za poročanje v svoji matični skupini (čas je omejen na 8 minut).	G7: RAZUMEVANJE BESEDIL: Prepozna bistvene podatke, poišče bistvo, besedilo ustno obnovi. G5: BESEDISHČE Poišče razlago manj znanih besed, uporabi slovar. G8: ODZIV NA BESEDILO IN TVORJENJE BESEDIL Govorno tvori jasna in razumljiva besedila.

POGUM**3.4: SODELOVANJE**

Enakovredno dela v timu. Povezuje se, sodeluje in se mreži.

POGUM**2.1 SAMOZAVEDANJE IN SAMOUČINKOVITOST**

Zaupaj svoji sposobnosti za ustvarjanje vrednosti za druge. Če ima možnost, izrazi zaupanje v svoje sposobnosti za ustvarjanje novih znanj/vrednosti.

POGUM

3.5: IZKUSTVENO UČENJE Prepozna, kaj se je naučil s sodelovanjem v dejavnostih za ustvarjanje vrednosti.

POGUM**2.3: VKLJUČEVANJE VIROV**

Odgovorno poišče in uporabi vire.

NA-MA POTI**NA-MA POTI****NP 1: NARAVOSLOVNOZNANSTVENO RAZLAGANJE POJAVOV**

1.2: Iz virov pridobiva ustrezne in relevantne informacije za razlago pojmov in pojavov ter pozna/uporablja znanstvene podatkovne zbirke (baze podatkov).

POTEK DEJAVNOSTI	GRADNIK (št.)
e) NALOGE ZA PREVERJANJE RAZUMEVANJA PREBRANEGA (delo v parih) Na učnem listu sledi izmenično reševanje nalog v parih: učenec v paru najprej prebere vprašanje in zapiše odgovor, nato drugi učenec v paru preveri pravilnost zapisanega odgovora, ga morebiti dopolni ali pa popravi. Ko se oba v paru strinjata glede pravilnosti odgovora, si vlogi zamenjata. Če so učenci pri nalogah v dvomih, preverijo pravilnost odgovora v besedilih (od 1 do 4). Če še vedno ne najdejo rešitve, poiščejo pomoč sosednjega para, nazadnje pa učiteljevo pomoč (čas je omejen na 15 minut).	G8: ODZIV NA BESEDILO IN TVORJENJE BESEDIL Govorno tvori jasna in razumljiva raznovrstna besedila.
f) PREVERJANJE PRAVILNOSTI REŠEVANJA NALOG Sledi preverjanje pravilnosti odgovorov: učitelj izžreba ime učenca (škafka z listki imen učencev), ta prebere vprašanje in odgovor, ki ga je zapisal. Drugi učenci pozorno poslušajo in povedo, ali je odgovor v celoti pravilen ali bi še kaj dodali. Po žrebu gre listek nazaj v škafko, kar pomeni, da je izžrebani učenec lahko ponovno izžreban. Učni list zalepijo v zvezek za SLJ, naslov: Naša država - Republika Slovenija.	
3. ura g) RAZLAGA BESED V skupinah napišejo razlago besed oz. besednih zvez: turistična agencija, turistični agent, turist, informacija (vsaka beseda je napisana na svojem listu).	G5: BESEDIŠČE Poišče razlago neznanih besed z usvojenim besediščem tvori različna zapisana sporočila.
h) Oglad dveh videoposnetkov: Opis države Slovenija https://www.youtube.com/watch?v=i0ANXWx9oG4 Invitation to Slovenia https://www.youtube.com/watch?v=QuTfeHM0Uk4	

POGUM**3.4: SODELOVANJE**

Enakovredno delajo v timu in sodelujejo z različnimi posamezniki in skupina oz. par ustvarja novo vrednost/dokaz.

POGUM**3.1: PREVZEMANJE POBUDE**

Rešuje probleme, ki vplivajo na njihovo skupnost.

2.5: VKLJUČEVANJE ČLOVEŠKIH VIROV

Jasno in z navdušenjem izrazi svoje zamisli.

NA-MA POTI**NP 1: NARAVOSLOVNOZNANSTVENO RAZLAGANJE POJAVOV**

1.2 Iz virov pridobiva ustrezne in relevantne informacije za razlago pojmov in pojavov ter pozna/uporablja znanstvene podatkovne zbirke (baze podatkov).

POTEK DEJAVNOSTI	GRADNIK (št.)
c) PREDSTAVITEV IN RAZSTAVA IZDELKOV Skupine predstavijo svoj izdelek o Republiki Sloveniji. Drugi učenci pozorno poslušajo, si ogledajo plakat in podajo sošolcem povratno informacijo glede na postavljene kriterije.	
č) VRSTNIŠKA POVRATNA INFORMACIJA • Zelo mi je bilo všeč ... • Poglešal sem ... • Morda bi lahko ... • Del, ki bi ga lahko izboljšali ... • Zanimivo je bilo ... • Čudi me ... • Dodatno pojasnite, kaj ste želeli ...	G8: ODZIV NA BESEDILO IN TVORJENJE BESEDIL Pisno tvori jasna in razumljiva besedila.
4. ZAČETNA VPRAŠANJA IN ODGOVORI NANJE Ponoven pregled vprašanj po skupinah iz uvoda in preverjanje, ali so nanje dobili odgovore. Če je ostalo kakšno vprašanje še vedno neodgovorjeno, učence spodbudimo, kje bi lahko izvedeli odgovore.	
5. SAMOREFLEKSIJA Za konec učenci opravijo samorefleksijo. Vsak učenec izbere in zapiše nedokončano misel in jo dokonča. • Presenetilo me je ... • Všeč mi je bilo ... • Uporabil/-a bom ... • V prihodnje si želim ... • Želel/-a bi vedeti več ... Ob zaključku učenci izpolnijo lističe oz. kartice za prejemanje povratnih informacij. Na kartici je zapisano: – Tri stvari, ki sem se jih naučil/-a o Sloveniji: – Vprašanje, ki se mi pojavlja: Učenec izpolni listič in ga odda v razredno skrinjico. Učitelj jih po zaključku skrbno prebere in pridobi učenčeve povratne informacije o predelani vsebini in izvedenih dejavnostih. Naslednjo uro učitelj poda učencem povratne informacije o tem, kar so oni sporočili na karticah.	G8: ODZIV NA BESEDILO IN TVORJENJE BESEDIL Pisno tvori jasna in razumljiva besedila.

POGUM**2.5. VKLJUČEVANJE ČLOVEŠKIH VIROV**

Jasno in z navdušenjem izrazijo svoje zamisli.

3.6 Primer iz srednje šole projekta **OBJEM** z vidika projektov **NA-MA POTI** in **PODVIG**

Primer izveden na Srednji šoli Izola.

Predmet: Biologija

Avtorica: Kristina Glavina

Tema: Mikroplastika

POTEK DEJAVNOSTI	GRADNIK (št.)
Uvod (10 min): Učitelj prikaže dijakom osrednjo učno temo na igriv način, tako da izvede igro »vislice«. Na tablo napiše samo prvo črko besede MIKROPLASTIKA, medtem ko druge črke predpostavi kot črtne podlage (nariše toliko črt, kot je preostalih črk v besedi). Dijaki ugibajo manjkajoče črke, učitelj pa zapiše tiste črke, ki so v besedi, na ustrezna mesta. Če dijaki imenujejo črko, ki je v besedi ni, jo učitelj zabeleži in za vsako zgrešeno črko nariše po eno potezo, tako da nastaja skica vislic. Učitelj piše in riše na tablo tako, da je vidno za vse dijake. Dijaki na ta način ugibajo in »sestavljajo« izbrano besedo, s katero vstopijo v temeljno vsebino ure. Primer: M I K R O P L A S T I K A Temeljna vsebina z aktualizacijo problema (35 min): Učitelj predvaja video prispevek o (sekundarni) mikroplastiki v Tržaškem zalivu (6 min), nato dijaki prisluhnejo še prispevku o (primarni) mikroplastiki v zobnih pastah (2 min). Dijaki primerjajo predstavljene vsebine. Učitelj vodi razgovor tako, da dijaki najprej opišejo, kaj so razumeli iz prispevkov, nato navedejo znane podatke iz drugih virov ter jih primerjajo oz. raziskujejo njihovo verodostojnost. Učitelj po razgovoru podpre dijake, da oblikujejo raziskovalno vprašanje, s katerim preidejo v skupinsko delo. Učitelj izbrano raziskovalno vprašanje zapiše na vidno mesto (npr. na šolsko tablo). Npr.: »Kako bomo očistili morja in oceane?«	G5: BESEDIŠČE Dijak pridobljeno besedišče različnih predmetnih področij smiselno uporablja. G7: RAZUMEVANJE BESEDIL Prepozna temo, namen vprašanj. Išče bistveno sporočilo. Sklepa in razbira bistvo posameznih vprašanj. G8: ODZIV NA BESEDILO IN TVORJENJE BESEDIL Sodeluje v pogovoru o prebranem besedilu in utemeljuje svoja stališča. Utemeljuje, tvori smiselna besedila. Povezuje znano z neznanim. G9: KRITIČNO BRANJE Oblikuje lastno mnenje z utemeljevanjem. Napoveduje na osnovi prejetih podatkov. Prepozna, presoja, vrednoti sporočilnost, dejstva in stališča.

PODVIG

1.1 ODKRIVANJE PRILOŽNOSTI

Se osredotoči na izziv.

NA-MA POTI

NP 1: NARAVOSLOVNOZNANSTVENO RAZLAGANJE POJAVOV

1.2 Iz virov pridobiva ustrezne in relevantne informacije za razlago pojmov in pojavov ter pozna/uporablja znanstvene podatkovne zbirke (baze podatkov).

NA-MA POTI

KM1: PRIMERJANJE

Oblikuje relevantne kriterije za primerjavo in jih uporablja.

PODVIG

2.3: VKLJUČEVANJE VIROV

Učinkovito uporablja pisne vire.

NA-MA POTI

NP 1: NARAVOSLOVNOZNANSTVENO RAZLAGANJE POJAVOV

1.1 Prikliče, povezuje in uporablja naravoslovno znanje za opis/razlago pojavov z uporabo strokovnega besedišča.

KM 1: PRIMERJANJE

KM 12: VREDNOTENJE IN ODLOČANJE

Ozavešča pomen oblikovanja jasnih in relevantnih kriterijev, oblikuje kriterije, vrednoti na osnovi relevantnih kriterijev, uporabi kriterijev za sprejemanje odločitev.

PODVIG

1.1: ODKRIVANJE PRILOŽNOSTI

Razvija ustvarjalno zamisel.

NA-MA POTI

NP 2: NARAVOSLOVNOZNANSTVENO RAZISKOVANJE, INTERPRETIRANJE PODATKOV IN DOKAZOV

2.1 Prepozna in presoja vsebine, ki jih je možno naravoslovnoznanstveno raziskati in opredeli raziskovalni problem.

2.2 Zastavlja raziskovalna vprašanja.

KM4: POSTAVLJANJE VPRAŠANJ

KM 12: VREDNOTENJE IN ODLOČANJE

POTEK DEJAVNOSTI	GRADNIK (št.)
Aktualizacija problema in iskanje rešitev – delo z besedilom (45 min)	
Dijaki iščejo možne odgovore na zastavljeno raziskovalno vprašanje v izbranih člankih poljudnoznanstvene revije (glej prilogo).	G5: BESEDIŠČE Širi naravoslovno besedišče (strokovno terminologijo), pridobljeno besedišče smiselno uporablja.
Dijaki se razdelijo v skupine (po dva ali največ štirje dijaki). Vsaka skupina prejme (skenirane) fotokopije člankov. Naloga skupine je, da prebere besedilo članka. V besedilu članka dijaki poiščejo tiste besede ali povedi, ki so zanje bistveni za razumevanje vsebine članka. Te besede ali povedi (lahko tudi naslove člankov, posamezne odstavke, spremna besedila ob priloženih slikah ipd.) dijaki izrežejo in nalepijo na drugo (po želji barvno) podlago. Dijaki lepijo (oblikujejo) izrezke tako, da sestavijo nov članek kot lepljenko. Ker je to izbrano »izluščeno« besedilo, nastaja povzetek v podobi plakata. Dijaki na ta način ustvarjajo plakat (povzetek) po lastni interpretaciji in zamisli. Posamezne nalepljene dele lahko med seboj ročno povežejo z risanjem črt, puščic (dijaki prosto dodajajo simbole, ki vodijo ali usmerjajo sporočilo vsebine), po želji narišejo skice ali simbolne sličice (slikovne elemente, ki podpirajo vsebino plakata).	G7: RAZUMEVANJE BESEDIL Išče, primerja, ureja in organizira podatke iz besedila članka. Sklepa in razbira bistvo. Utemeljuje, povezuje znano z neznanim.
Povzetki člankov so tako »preslikani« v plakate, ki jih dijaki tudi predstavijo. Plakati so izdelki in pomožno gradivo, s katerimi dijaki odkrivajo v besedilih možne rešitve pri odpravljanju odpadkov iz vodnih teles.	G8: ODZIV NA PREBRANO IN TVORJENJE BESEDIL Izraža svoja občutja o videnem, slišnem, prebranem s pomočjo skupinskega razgovora, izdelava plakatov. Pisno in govorno tvori jasna in razumljiva besedila. Odkriva lastne interese, vire radovednosti.
Dijaki s pomočjo plakatov predstavijo možne odgovore na zastavljeno raziskovalno vprašanje (glej prilogo, primer izdelanih plakatov).	G9: KRITIČNO BRANJE Oblikuje lastno mnenje, argumentira različne poudarke, pristope, načine podajanja vsebine (različna ponudba podatkov) v člankih poljudnoznanstvenih revij. Kritično presoja zanesljivost predstavljenih vsebin.

NA-MA POTI

REŠEVANJE AVTENTIČNIH PROBLEMOV
KM3: PREPOZNAVANJE IN OPREDELJEVANJE PROBLEMOV
Zazna oz. prepozna problem, problem jasno in natančno opredeli, razlikuje posledice od resničnih vzrokov problema, vrednoti problem po različnih kriterijih.

NA-MA POTI

NP 2: NARAVOSLOVNOZNAANSTVENO RAZISKOVANJE, INTERPRETIRANJE PODATKOV IN DOKAZOV
2.6 Uredi, analizira in interpretira.

PODVIG

1.2: USTVARJALNOST
Rešuje problem (nalogo), je inovativen.
1.5: ETIČNO IN TRAJNOSTNO RAZMIŠLJANJE
Prevzema odgovornost.
3.4: SODELOVANJE
Sodeluje s sošolci.

NA-MA POTI

KM6: RAZLIKOVANJE DEJSTEV OD MNENJ IN INTERPRETACIJE
Razume razliko med pojmi: dejstvo, sklepanja, interpretacija, mnenje, pri razlagi dogodkov, procesov in pojavov se zaveda in upošteva različne perspektive, pri razlagi dogodkov, procesov in pojavov zavzema različne perspektive, zaveda se vpliva različnih dejavnikov na interpretacije.
KM1: PRIMERJANJE

NA-MA POTI

NP 1: NARAVOSLOVNOZNAANSTVENO RAZLAGANJE POJAVOV
1.3 Prepozna, uporablja in ustvarja razlage pojavov, ki vključujejo različne prikaze/ponazoritve modele, analogije ...

PODVIG

2.3: VKLJUČEVANJE VIROV
2.5: VKLJUČEVANJE ČLOVEŠKIH VIROV
3.4: SODELOVANJE
Pri skupinskem delu se učinkovito sporazumeva in sodeluje.

PODVIG

3.5: IZKUSTVENO UČENJE
Se uči učenja in se uči skozi dejavnosti.

POTEK DEJAVNOSTI	GRADNIK (št.)
Poročanje po skupinah – vrednotenje in povratne informacije (45 min): Vsaka skupina izbere dijaka poročevalca, ki predstavi izdelek – plakat. Dijak, ki poroča, predstavi možen odgovor na raziskovalno vprašanje, ki ga je skupina odkrila pri delu z besedilom. Po vsaki predstavitvi se plakati pritrdijo (npr. s pomočjo magnetov) na tablo. Dijaki dejavno spremljajo delo celotnega razreda. Razstavljeni plakati so povratna informacija tudi za učitelja. Učitelj zaključi predstavitev z zahvalo. Učitelj lahko dijakom razdeli lističe, na katere dijaki zapišejo subjektiven pogled na opravljeno delo (npr. koliko so bili učni listi z navodili v pomoč in oporo, kako jim je bila izgradnja plakata v pomoč pri razumevanju vsebine članka, navedejo tudi lastne predloge in opombe ...). Lističi dijakov so za učitelja (poleg izdelanih plakatov in njihovih predstavitev) dodatna dragocena povratna informacija.	G5: BESEDIŠČE Z usvojenim besediščem tvori ustrezna besedila za različne namene. G7: RAZUMEVANJE BESEDIL Prepozna temo, namen. Išče bistveno sporočilo. Sklepa in razbira bistvo. G8: ODZIV NA BESEDILO IN TVORJENJE BESEDIL Izraža svoja občutja o videnem, slišnem, prebranem. Razvija veščine oblikovanja povzetkov, govorno tvori jasna in razumljiva besedila. G9: KRITIČNO BRANJE Oblikuje lastno mnenje z utemeljevanjem, napoveduje na osnovi prejetih podatkov, prepozna, presoja, vrednoti sporočilnost, dejstva in stališča v besedilu. Kritična uporaba virov.

NA-MA POTI

NP 1: NARAVOSLOVNOZNANSTVENO
RAZLAGANJE POJAVOV

1.3 Prepozna, uporablja in ustvarja razlage pojavov, ki vključujejo različne prikaze/ponazoritve modele, analogije ...

PODVIG

1.4: VREDNOTENJE ZAMISLI

2.1: SAMOUČINKOVITOST

Vrednoti svoje zamisli, ki jih je realiziral pri delu, prepozna svoje prednosti in pomanjkljivosti.

3.7 Primer iz osnovne šole projekta **POGUM** z vidika projektov **NA-MA POTI** in **OBJEM**

Primer izveden na Osnovni šoli Trebnje.

Predmet: Nadpredmetna tema (avtentična naloga)

Avtorica: Nataša Hribar

Tema: Šola kot središče skupnosti (sodelovanje šole v lokalni skupnosti pri prepoznavanju in reševanju potreb so-/bivanja in skupnega delovanja)

DEJAVNOSTI	PODJETNOSTNE KOMPETENCE
KREATIVNI KOTIČKI – Predstavniki učencev na sestankih skupnosti učencev razpravljajo o potrebah na šoli za aktivno preživljanje časa pred poukom, med odmori in po pouku. Razpravo vodi predsednik skupnosti učencev, v pomoč mu je mentor skupnosti učencev. – Po razpravi predstavniki podajo predloge za izboljšave, ki jih skupaj analizirajo ter naredijo končni izbor. – S predlogi seznanijo vodstvo šole. – Na naslednjih sestankih analizirajo uvedene novosti, podajo mnenja, opažanja, dodatne predloge ... – Razpravljajo tudi o drugih vsebinah, ki so povezane z življenjem na šoli, npr. šolski parlament, kaj lahko kot učenec spremenim (medvrstniško nasilje, boljši učitelj, pravilno učenje ...). V okviru priprav na šolski parlament učenci sodelujejo tudi pri pripravi gradiva za učitelje. – Predstavniki učencev v skupnosti učencev oblikujejo predlog za izvedbo raziskave o predlogih za kreativne koticke (anketni vprašalnik, ki bi ga izpolnili učenci, lahko tudi učitelji in drugi zaposleni). – Pri pouku slovenščine učenci pripravijo dokončno vsebino anketnega vprašalnika, pri pouku izbirnega predmeta urejanje besedil pa ga računalniško oblikujejo.	1 ZAMISLI IN PRILOŽNOSTI: 1.1 odkrivanje priložnosti 1.2 vizija 1.3 vrednotenje zamisli 1.4 etično in trajnostno mišljenje 3 K DEJANJEM: 3.1 prevzemanje pobude 2 VIRI: 2.2 motivacija in vztrajnost 2.3 vključevanje virov 2.5 vključevanje človeških virov

NA-MA POTI

REŠEVANJE AVTENTIČNIH PROBLEMOV
KM3: PREPOZNAVANJE IN
OPREDELJEVANJE PROBLEMOV
Zazna oz. prepozna problem, problem jasno in natančno opredeli, razlikuje posledice od resničnih vzrokov problema.

OBJEM

G9: ODZIV NA BESEDILO IN
TVORJENJE BESEDIL
Razpravlja in utemeljuje svoja stališča z dokazi. Tvori smiselna besedila.

NA-MA POTI

KM4: POSTAVLJANJE VPRAŠANJ
Postavlja raznolika vprašanja v različnih fazah učenja, v različnih situacijah.

OBJEM

G8: ODZIV NA BESEDILO IN
TVORJENJE BESEDIL
Tvori smiselna besedila različnih vrst in ob tem upošteva značilnosti vrste besedila. Besedilo prilagodi glede na okoliščine in naslovnik.

DEJAVNOSTI	PODJETNOSTNE KOMPETENCE
- Vsi oddelki na šoli pri razrednikovi uri najprej razpravljajo o potrebah na šoli za aktivno preživljanje časa pred poukom, med odmori in po pouku. Po razpravi vsak učenec izpolni anketni vprašalnik o predlogih za kreativne koticke. Predstavnika oddelka s pomočjo razrednika/razredničarke naredita analizo rezultatov. - Predstavniki učencev na sestanku skupnosti učencev predstavijo rezultate, nato naredijo analizo vseh rezultatov, argumentirajo odločitve ter oblikujejo skupne ugotovitve. - Na podlagi rezultatov anketnega vprašalnika na naslednjih sestankih skupnosti učencev pripravijo idejne predloge za kreativne koticke: - opredelijo lokacije koticikov, - narišejo idejne skice, - naredijo seznam potrebnih materialov, - pripravijo okviren finančni načrt oz. predvidijo stroške, - naredijo časovnico izvedbe, - razmišljajo o drugih potrebnih virih ... - Idejne predloge pregledajo, izberejo najboljše predloge in utemeljijo izbiro. - Sodelujejo pri izdelavi opreme, izvedbi oziroma postavitvi.	3 K DEJANJEM: 3.1 prevzemanje pobude, 3.2 načrtovanje in vodenje 3.3 obvladovanje negotovosti, dvoumnosti in tveganj
POMOČ UČENCEM PRISELJENCEM IN NJIHOVIM STARŠEM - Pred začetkom novega šolskega leta (konec avgusta) se izvede uvajalnica Igrajmo se slovenščino/Učimo se slovenščine za učence priseljence. Pri načrtovanju in izvedbi sodeluje tudi nekdanja učenka, ki je tudi sama priseljenka, sedaj pa je že v vlogi tutorke. - Na prvem srečanju učencev, ki so se odločili za sodelovanje pri interesni dejavnosti medkulturnost, ti podajo predloge dejavnosti, ki bi jih izvedli za lažje vključevanje priseljencev v naše okolje. - Na naslednjih srečanjih se pripravljajo na vlogo tutorjev učencem priseljencem, načrtujejo pa tudi vzpostavitev INFO točke za priseljence (priprava stenčasa).	2 VIRI: 2.4 finančna in ekonomska pismenost
	3. K DEJANJEM: 3.4 sodelovanje 3.5 izkustveno učenje
	1 ZAMISLI IN PRILOŽNOSTI: 1.1 odkrivanje priložnosti 1.2 ustvarjalnost 1.4 vrednotenje zamisli
	3 K DEJANJEM: 3.1 prevzemanje pobude

NA-MA POTI

KM11: OBLIKOVANJE, ANALIZA IN VREDNOTENJE ARGUMENTOV

OBJEM

G9: KRITIČNO BRANJE
Analizira in argumentirano vrednoti vsebino besedila.

NA-MA POTI

FINANČNA PISMENOST

NA-MA POTI

KM12: VREDNOTENJE IN ODLOČANJE
Vrednoti na osnovi relevantnih kriterijev, uporabi kriterije za sprejemanje odločitev.

OBJEM

G5: BESEDIŠČE
Pozna, razume in uporablja besedišča različnih področij. Sklepa o pomenu besede iz sobesedila. Z usvojenim besediščem tvori različna govorjena in pisana besedila.
G8: ODZIV NA BESEDILO IN TVORJENJE BESEDIL
Tvorijo govorna in pisna besedila različnih vrst.

DEJAVNOSTI	PODJETNOSTNE KOMPETENCE
– Učenci sodelujejo tudi pri izvajanju tečaja slovenščine za učence priseljence in njihove starše. Pripravijo načrt za potek učne ure oziroma vsebine učne ure (npr. utrjevanje pravil pisanja velike začetnice), pripravijo učno gradivo in učno uro samostojno izvedejo. Pri pripravi učne ure jim pomagajo tudi starejši učenci priseljenci, ki so v vlogi prevajalcev. – Mentor interesne dejavnosti medkulturnost skupaj z učenci oblikuje šolsko spletno stran v jezikih priseljencev. – O dejavnostih učenci s pomočjo mentorja pripravijo prispevke za objavo v lokalnem časopisu. – Učenci oblikujejo predlog anketnega vprašalnika, s katerim bi ugotovili potrebe in želje priseljencev. Pred tem se s pomočjo mentorice zgodovinskega krožka seznani z metodologijo anketiranja. Potem dokončno oblikujejo anketni vprašalnik, ki ga učenci pri izbirnem predmetu računalniška omrežja oblikujejo, nato ga razdelijo med učence. Naredijo analizo rezultatov in na tej podlagi načrtujejo nadaljnje dejavnosti. – Učenci načrtujejo popoldanska srečanja in delavnice z družinami učencev priseljencev. Prvo srečanje je namenjeno spoznavanju kraja. Učenci predlagajo potek sprehoda – katere ustanove bi si ogledali, potek sprehoda, pripravijo orientacijska vprašanja in vprašanja za predstavnike ustanov, ki bi jih obiskali, in se tudi dogovorijo s predstavniki teh. Skupaj z učenci priseljenci in njihovimi družinami se udeležijo ogleda kraja, se družijo in navezujejo kontakte. – Idejo za drugo popoldansko medkulturno srečanje podajo učenci. Z družinami učencev priseljencev se dogovorijo za druženje ob peki. Druženje zopet sami načrtujejo in tudi vodijo narodnostno mešane skupine. – Učenci načrtujejo in izvedejo tudi tretje popoldansko srečanje, na katerem mame učencev priseljencev prikažejo peko njihovih tradicionalnih jedi. – Pripravijo zaključno prireditev v šolski knjižnici za učence priseljence in njihove družine (program, razstava ...).	OBJEM G8: ODZIV NA BESEDILO IN TVORJENJE BESEDIL Pisno ter jezikovno ustrezno tvori besedila različnih vrst. OBJEM G5: BESEDIŠČE Pozna, razume in uporablja različno besedišče. G8: ODZIV NA BESEDILO IN TVORJENJE BESEDIL Pisno ter jezikovno ustrezno tvori besedila različnih vrst. NA-MA POTI KM4: POSTAVLJANJE VPRAŠANJ Postavlja raznolika vprašanja v različnih fazah učenja, v različnih situacijah. OBJEM G8: ODZIV NA BESEDILO IN TVORJENJE BESEDIL Pisno ter jezikovno ustrezno tvori besedila različnih vrst. OBJEM G8: ODZIV NA BESEDILO IN TVORJENJE BESEDIL Pisno ter jezikovno ustrezno tvori besedila različnih vrst.

3.8 Primer iz srednje šole projekta **PODVIG** z vidika projektov **NA-MA POTI** in **OBJEM**

Raven: Gimnazija

Primer izveden na Gimnaziji Jurija Vege Idrija.

Predmet: Geografija

Avtorica: Ester Mrak

Tema: Zahodna Evropa

DEJAVNOSTI UČENCEV/DIJAKOV	PODJETNOSTNE KOMPETENCE
A) UGOTAVLJANJE PREDZNANJA Dejavnosti za dosego ciljev: Poljubno izbrani dijak ob stenskem zemljevidu našteje države Zahodne Evrope in njihova glavna mesta. Dijaki preberejo 17 ciljev OZN (<i>Agenda 2030 za trajnostni razvoj</i>) in v dvojicah razmislijo, ali poznajo cilje in njihov pomen. Učitelj preveri cilje z naslednjimi vprašanji: 1. Kateri cilji so vezani na družbena vprašanja? 2. Kateri cilji so vezani na okoljevarstvena vprašanja? 3. Kateri cilji so vezani na ekonomska vprašanja?	3 K DEJANJEM: 3.4: sodelovanje 1 ZAMISLI IN PRILOŽNOSTI: 1.5: etično in trajnostno razmišljanje Zmožen je načrtovati delo v skupini. Odgovorno sprejema svoje naloge v skupini jih uspešno reši.
B) DELO V SKUPINAH Dejavnosti za dosego ciljev: – oblikovanje skupin dijakov, – obrazložitev nalog dijakov ob PowerPointu z navodili. Naloge za skupine: Na dva izmed 17 ciljev trajnostnega razvoja morate: a) Izbrati državo in predstaviti primer dobre prakse, torej kaj je izbrana država storila v smeri k uresničitvi enega izmed ciljev <i>Agende 2030 za trajnostni razvoj</i> (cilj, ki ga vi izberete). Pri tem bodite pozorni na: – opredelitev problema, na kateri cilj se nanaša; – predstavitev akcije, ki jo je država izvedla v smeri uresničitve enega od ciljev; – zaključek.	Kompetentno razmišlja o svoji nalogi v skupini in hkrati deluje v skupinskem duhu. Zna pripeljati delo svoje skupine do končnih rezultatov.

NA-MA POTI

KM 2: RAZVRŠČANJE

Razvršča glede na enega ali več izbranih kriterijev.

OBJEM

G7: RAZUMEVANJE BESEDIL

Podatke iz besedila interpretira, besedilo samostojno povzame in preoblikuje.

NA-MA POTI

NP 3: ODNOS DO NARAVOSLOVJA

NA-MA POTI

NP 1: NARAVOSLOVNOZNANSTVENO
RAZLAGANJE POJAVOV

1.1 Priključuje, povezuje in uporablja naravoslovno znanje za opis/razlago pojavov z uporabo strokovnega besedišča.

NA-MA POTI

KM1: PRIMERJANJE

KM2: RAZVRŠČANJE

KM11: OBLIKOVANJE, ANALIZA IN
VREDNOTENJE ARGUMENTOV

OBJEM

G7: RAZUMEVANJE BESEDIL

V besedilu poišče ključne besede/besedne zveze in povzame bistvene podatke.

G8: ODZIV NA BESEDILO IN TVORJENJE
BESEDIL

Besedilo razloži, razčleni, povzame, tvori smiselna besedila, pri tvorjenju besedil (v tem primeru zaključka) izbira učinkovite strategije.

DEJAVNOSTI UČENCEV/DIJAKOV	PODJETNOSTNE KOMPETENCE
b) Izbrati državo (država je lahko ista, a cilj mora biti drug) in predstaviti primer dobre prakse; torej, kaj je izbrana država storila v smeri k uresničitvi enega izmed ciljev (izberete ga sami). Pri tem bodi znova pozorni na: – opredelitev problema, na kateri cilj se nanaša, – predstavitev akcije, ki jo država izvedla v smeri uresničitve enega od ciljev, – zaključek. Razdelite si naloge znotraj skupine. Na e-naslov učitelja pošljite osnutek naloge ali delovno verzijo izdelane naloge do dogovorjenega datuma. Predstavitve v razredu bodo na dogovorjeni datum. Vsaka skupina naj pripravi praviloma 10-minutno predstavitev. Metodo predstavitve izberite sami. Lahko zaprosite tudi za daljši čas predstavitve. c) Samostojno delo znotraj skupine z uporabo spleta: dijaki pripravijo predstavitev, ki sledi navodilom. C) PREDSTAVITVE IN POVRATNA INFORMACIJA (sošolca ali učitelja) Dejavnosti za dosego ciljev: Učitelj z izbrano metodo naključno izbere dijaka, ki vodi predstavitev. Dijak – voditelj določi vrstni red predstavitev. Skupina predstavi izbrana cilja Agende 2030 ter to, kaj je v državi narejenega v smeri uresničevanja ciljev. Drugi dijaki: 1. postavljajo vprašanja, podajo svoja razmišljanja; 2. dajo povratno informacijo skupini o: a) vsebini in b) o načinu predstavitve. Dijak – voditelj povzame sklepno misel o etičnem in trajnostnim obnašanju, ki izhaja iz predstavljenih primerov.	Zelo dobro se zaveda, da svet tarejo številni problemi, vezani na različna področja človekovega delovanja. V svojem zasebnem življenju razmišlja in deluje v smeri trajnostnega razvoja. Pozna primere dobre prakse uresničevanja 17 ciljev OZN (<i>Agenda 2030 za trajnostni razvoj</i>) iz držav Zahodne Evrope in se tako zaveda, da možnosti trajnostnega delovanja so.

OBJEM

G2: MOTIVIRANOST ZA BRANJE

Izbira bralno gradivo glede na interes in namen branja.

OBJEM

G7: RAZUMEVANJE BESEDIL

Podatke iz besedila razvršča, primerja, interpretira, tudi iz več besedil hkrati.

G8: ODZIV NA PREBRANO IN TVORJENJE BESEDIL

Besedilo razloži in povzame. Tvori smiselna besedila različnih vrst in besedilo prilagodi glede na okoliščine.

OBJEM

G8: ODZIV NA PREBRANO IN TVORJENJE BESEDIL

Tvori smiselna besedila različnih vrst.

NA-MA POTI

KM6: RAZLIKOVANJE DEJSTEV OD MNENJ IN INTERPRETACIJE

NA-MA POTI

KM4: POSTAVLJANJE VPRAŠANJ

Postavlja raznolika vprašanja, postavlja vprašanja v različnih fazah učenja, postavlja vprašanja v različnih situacijah, postavlja samorefleksivna vprašanja.

OBJEM

G7: RAZUMEVANJE BESEDIL

Ob besedilu zastavlja vprašanja na vseh ravneh razumevanja.

NA-MA POTI

KM12: VREDNOTENJE IN ODLOČANJE

OBJEM

G7: RAZUMEVANJE BESEDIL

Besedilo samostojno povzame.

4 Povezovanje projektov **OBJEM**, **NA-MA POTI**, **POGUM** in **PODVIG** v vrtcu in šoli

V projektih, ki se izvajajo v slovenskih vrtcih in šolah (2016 do 2022), je eden od poglobitvenih ciljev preizkušanje inovativnih didaktičnih pristopov, v katerih se načrtno uvaja kompetence vseživljenjskega učenja in poučevanja. Zato v didaktičnih pristopih strokovni delavci poleg ciljev predmetov in področij razvijajo tudi veščine in kompetence vseživljenjskega učenja (slika 11).

Slika 11: Osem ključnih kompetenc vseživljenjskega učenja (2018)¹⁸

¹⁸ Vir: Priporočilo Sveta Evropske unije o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje. Uradni list Evropske unije. C 189/7.

Upoštevanje teh kompetenc in veščin naj bi prežemalo tudi vodenje in organizacijo učnega procesa na šolah in vrtcih na vseh ravneh. Ravnatelj ob poznavanju vseh področij kompetenc (vseživljenjskega) učenja omogoča takšno organizacijo življenja in dela na šoli in vrtcu, da se te kompetence lahko udeležujejo na različne načine in pri različnih nalogah tako strokovnih delavcev kot učencev. Ravnatelj ob spremljanju dela strokovnih delavcev pridobi širšo sliko, kako in kdaj k razvoju posameznih kompetenc in pismenosti prispevajo posamezni strokovni delavci in kako se to odraža pri učencih. To pomeni, da se kompetence razvijajo in nadgrajujejo vertikalno, ne vse hkrati in na enak način.

Ni dovolj, da se te kompetence razvijajo posamično ali v obliki (minljivih) projektov, ampak povezano z namenom:

- da ima učenec po zaključku projekta motivacijo za vseživljenjsko razvijanje kompetenc oz. pismenosti,
- da strokovni delavci dolgoročno vključujejo v dejavnosti razvoj kompetenc oz. pismenosti pri učencih.

Iščemo odgovor na vprašanje, kaj narediti, da bodo ostale te kompetence vključene v dejavnosti oz. pouk tudi po končanih projektnih aktivnostih. Končni cilj vseh projektov in namen prizadevanj Komisije EU je, da so te kompetence sestavni del kurikula. Poraja se vprašanje, kako bi bilo in ali bo mogoče v našem šolskem sistemu in kurikulu, ki je še vedno v večjem delu zgrajen na predmetni ravni, vključevati kompetence s kar osmih področij. Ne glede na sistemske dokumente in usmeritve bo še naprej treba posebno skrb posvečati organizaciji na ravni šole in vrtca, da bo jasno, kdo in kaj prispeva k razvoju posamezne kompetence oz. pismenosti.

4.1 Vidiki povezovanja

Povezovanje projektov in celosten pogled na razvijanje različnih pismenosti in kompetenc v učnem procesu je nujno tako v času, ko ti projekti (še) potekajo, kot v času po njihovem zaključku. Tako lahko zagotovimo, da se projektni dosežki ne bodo pozabili in zbledeli, ampak da se bodo do neke mere sistematično razvijali tudi po zaključku projektov. Povezovanje in sodelovanje se udeležanja tako, da že v času izvajanja projekta:

- projektni timi med seboj usklajujejo in skupaj načrtujejo aktivnosti za dvig ravni pismenosti in razvoj kompetenc,
- projektni timi delujejo prožno in z zavedanjem, da se spreminjajo vloge posameznikov in njihova odgovornost,
- člani posameznega projektnega tima so seznanjeni s cilji, vsebino in rezultati posameznih projektov oz. vsebinskimi okvirji pismenosti oz. kompetenc in jih tudi razumejo,
- vodja sistematično zbira različne rešitve, ki jih prispevajo posamezniki, kar vodi k trajnosti projektov na ravni vrtcev in šol,
- na skupnih srečanjih poteka vsebinsko in organizacijsko usklajevanje,
- vsak posameznik v timu razvija in sprejema svoje rešitve in s tem prispeva k razvoju,
- vrtci in šole delujejo kot celote, v skupnih prizadevanjih za razvoj različnih kompetenc.

Če želimo zagotoviti trajnost projektov, se morajo zgoraj naštetih aktivnosti v smiselno organiziranih strokovnih in razvojnih timih nadaljevati. Sodelovanje v takih okoliščinah je kompleksno, saj je treba povezovati različne cilje in vsebine projektov z drugimi razvojnimi nalogami. Člani teh timov pridobijo po zaključenih projektih spremenjene vloge,¹⁹ saj je njihova ključna naloga implementacija že doseženih rezultatov projektov. Zato je podpora ravnateljev vrtcev in šol ključnega pomena.

Skupna prizadevanja vseh prispevajo k pozitivnemu rezultatu, a le če vsi odigrajo svojo (spremenjeno) vlogo, delujejo podporno in so enotni v prizadevanjih za skupni cilj.

¹⁹ Glej poglavje 2, slika 1.

Za poglobljanje opisane vsebine si lahko pomagate z branjem spodaj naštetih in druge literature:

Lesničar, B., Peeters, W., Rutar Ilc, Z., Založnik, P., Bola Zupančič, K., Arh Šmuc, A., Stoklasa Drečnik, M., Pahor, M., Oder, B., Mravlje, F., Petek, L., Sinkovič, T., Wozniak, I., Žigart, M., Nuth, G., Kranjc, T., Maurits, W., Kärner, A., Vanderhauwaert, R., van de Sande, R., Loureiro dos Santos, C., Teixeira, J. (2017). *Učitelji, raziskovalci lastne prakse. Poučevanje in učenje s pomočjo dokazov iz pedagoške prakse in znanstvenih raziskav*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. <https://www.zrss.si/digitalnknjiznica/linpilcare-ucitelji-raziskovalci/files/assets/basic-html/index.html#4>

Rupnik Vec, T., Žarkovič Adlešič, B., Rutar Ilc, Z., Bizjak, C., Schollaert, R., Sentočnik, S., Rupar, B., Pušnik, M., Adlešič, G., Pavlič Škerjanc, K., Rutar, D. (2019). *Vpeljevanje sprememb v šole*. Priročnik za šolske razvojne timе. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. <https://www.zrss.si/pdf/vpeljevanje-sprememb-v-sole.pdf>

4.1.1 Ravnatelji

Na ravni posameznih projektov je vloga ravnateljev pomembna pri podpori aktivnostim projekta, še bolj pa takrat, ko je treba med seboj povezati več projektov. Vloga ravnateljev je pomembna v vseh fazah projekta: ko se vsi strokovni delavci seznanjajo z vsebino in cilji projekta kot tudi ko se v projekte vključujejo učitelji in vzgojitelji, ki prej v projektu niso sodelovali. Ravnatelji svojo vlogo udejanja z/s:

- tem, da omogoča in spodbuja aktivnost vseh članov projektnih timov, s čimer ti sproti prispevajo k temeljnemu odločitvam v povezavi z razvojnim načrtovanjem VIZ-a in so povezovalni člen med različnimi projekti na VIZ-u;
- prisotnostjo na sestankih projektnih timov, s čimer spremlja delovanje projektne tima;
- pozitivno naravnostjo in podpiranjem strokovnih pogovorov za kakovostnejšo vsebinsko realizacijo ciljev projekta in razreševanje morebitnih dilem in težav, ki nastanejo, spremlja klimo v projektne timu;
- podporo projektne timu in vodji projektne tima, s tem da na pedagoških konferencah vodje in člani projektne timov različnih projektov spodbuja in jim nudi priložnost, da poročajo o opravljenem delu, predstavljajo aktivnosti, s čimer bo celoten kolektiv seznanjen z vsebino projekta; posledično člani projektne timov iščejo podobnosti in delujejo koherentno, povezujejo cilje, izkušnje in znanja različnih projektov;
- izkazovanjem zaupanja vodjem projektne timov, tako da vodji prepušča avtonomijo vodenja projektne tima;
- podpiranjem in spodbujanjem izvajanja didaktičnih pristopov, s katerimi strokovni delavci uresničujejo cilje projektov;
- sodelovanjem pri kolegialnih hospitacijah ter pri pogovorih pred hospitacijami in po njih;
- omogočanjem organizacije dela v VIZ-u (s prilagajanjem urnika delovnim srečanjem projektne timov, kolegialnim hospitacijam, urnika učiteljev za medpredmetno povezovanje in blok ure);
- krepitevijo povezovanja razvojnih projektov na VIZ-u in vključevanjem rezultatov projektne timov v načrt dela VIZ-a;
- promocijo projektov tudi zunaj VIZ-a.

Da je vloga in podpora ravnateljev pomembna, smo ugotovili tudi na ravni projektov, saj zaznavamo, da so pozitivni učinki pri vzgojiteljih in učiteljih večji, če imajo člani in vodje projektne timov podporo ravnateljev. Izvajanje dejavnosti ravnatelj vodi na temeljih značilnosti učeče se skupnosti, pri čemer daje možnost vsakemu in skupini kot celoti za profesionalno rast.

Za poglobljanje opisane vsebine si lahko pomagata z branjem spodaj naštetih in druge literature:

Bone, J. in Mršnik, S. (ur.). (2022). *Opazovati, povezovati, sodelovati, učiti se drug od drugega. Pomen kolegijskih hospitacij, mreženj in delovanja projektnih timov za razvojno delovanje vrtca in šole*. (Spletna izdaja). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Huffman, J. B. in Hipp, K. K. (2003). *Reculturing Schools as Professional Learning Communities*. R & L Education.

Lesničar, B., Peeters, W., Rutar Ilc, Z., Založnik, P., Bola Zupančič, K., Arh Šmuc, A., Stoklasa Drečnik, M., Pahor, M., Oder, B., Mravlje, F., Petek, L., Sinkovič, T., Wozniak, I., Žigart, M., Nuth, G., Kranjc, T., Maurits, W., Kärner, A., Vanderhauwaert, R., van de Sande, R., Loureiro dos Santos, C., Teixeira, J. (2017). *Učitelji, raziskovalci lastne prakse. Poučevanje in učenje s pomočjo dokazov iz pedagoške prakse in znanstvenih raziskav*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. <https://www.zrss.si/digitalnknjiznica/linpilcare-ucitelji-raziskovalci/files/assets/basic-html/index.html#4>

4.1.2 Vodja projektnega tima na VIZ-u

Izbira vodje projektnega tima

Ravnatelj izmed strokovnih delavcev VIZ-a izbere vodjo projektnega tima, ki je pripravljen preizkušati novosti, uvajati spremembe v svojo poučevalno prakso in širše, slediti razvoju, je razmišljujoč, je sprejet v kolektivu, izraža zanimanje za strokovno znanje s področja, ki ga projekt obsega, ter ima sposobnosti koordiniranja skupine. Vodja projektnega tima naj bo imenovan za ves čas trajanja projekta, ker ravno to ohranja kontinuiteto razvojnega dela. Pomembno je, da povezuje strokovne delavce na treh ravneh: člane projektnega tima znotraj tima, člane projektnega tima z drugimi strokovnimi delavci kolektiva in še zlasti člane projektnega tima s člani drugih projektnih timov. Na vseh treh ravneh gre za strokovno sodelovanje, koordinacijo in druge naloge.

Vloga vodje projektnega tima

Vloga vodje projektnega tima se praviloma skozi leta trajanja projekta spreminja. Na začetku ima ključno vlogo, saj je pomembno načrtovanje in organizacija dela, vzpostavljanje delovanja tima, razumevanje vsebine projekta ..., proti koncu pa se zmanjšuje, saj vsi stremijo k istemu cilju, del nalog poteka že utečeno in si člani tima naloge porazdelijo. Meja med vodjo in člani projektnega tima se ob zaključku projekta zabriše.

Naloge vodje projektnega tima

Naloge vodje projektnega tima so vsebinske (razumevanje ciljev in vsebine projektov, npr. razumevanje gradnikov in kompetence podjetnosti ...) in organizacijske (vodenje in koordiniranje tima na VIZ-u in zagotavljanje pretoka informacij ...). To med drugim vključuje pripravo in vodenje delovnih srečanj, skrb za dokumentacijo, zapisnike, poročila, odgovornost za opravljene aktivnosti v projektu na ravni VIZ-a in pri sodelujočih strokovnih delavcih. Pomembne so tudi druge naloge, npr. podpora vodje drugim članom projektnega tima pri razvoju, preizkušanju in zapisu didaktičnih pristopov, individualni razgovori s člani projektnih timov z namenom usmerjanja in podpore, koordinacija z vodji drugih projektov pri usklajevanju med projekti, komunikacija s poslovodnim konzorcijskim

partnerjem in drugimi deležniki, sodelovanje pri mreženju med VIZ-i, koordinacija pri prenašanju izkušenj dobre prakse in nudenje podpore za implementacijo dosežkov na VIZ-e, skrb za promocijo projekta, priprava poročil VIZ-a o projektu idr.

Za poglobljanje opisane vsebine si lahko pomagata z branjem spodaj naštetih in druge literature:

Bone, J. in Mršnik, S. (ur.). (2022). *Opazovati, povezovati, sodelovati, učiti se drug od drugega. Pomen kolegalnih hospitacij, mreženj in delovanja projektovnih timov za razvojno delovanje vrtca in šole*. (Spletna izdaja). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

4.1.3 Člani projektne tima VIZ-a in projektne tim VIZ-a

Sestava projektne tima

Aktivni člani projektne tima so ravnatelj ter strokovni delavci VIZ-a. Pri sestavi projektne tima sodeluje ravnatelj, pri čemer skrbi, da je glavnina sodelujočih strokovnih delavcev v timu motiviranih in pripravljenih za sodelovanje in profesionalni razvoj. Poleg tega pa motivira tudi druge strokovne delavce, ki jih vključuje glede na vsebino projekta in so pripravljeni delovati ter prispevati k uspehu oz. pričakovanim rezultatom projekta. Aktivnosti, ki jih v projektu projektne timi izvajajo, podpirajo razvoj učeče se skupnosti s strokovnimi pogovori, kolegalnimi hospitacijami, dajanjem povratnih informacij na didaktične pristope ... Ustvarjanje pogojev delovanja učeče se skupnosti je široko področje, ki se mu bo treba posebej posvetiti na drugem mestu.

Naloge projektne tima

Člani načrtujejo razvoj, preizkušajo, evalvirajo in koordinirajo projektne aktivnosti. Skupaj z ravnateljem so odgovorni za razvoj, preizkušanje in posodabljanje načinov poučevanja za celovito krepitev kompetence podjetnosti in razvoja pismenosti. Člani projektne timov na različnih srečanjih (mreženjih, usposabljanjih, izobraževanjih ...) izmenjujejo izkušnje in predstavljajo primere dejavnosti, izvedbene modele razvoja podjetnosti, izvedbene kurikule ... ter se medsebojno podpirajo. Pomembno je tudi, da se izkušnje in ugotovitve iz tima prenašajo drugim strokovnim delavcem šole in vrtca ali celotnemu kolektivu.

Potek delovnih srečanj projektne tima

Delovna srečanja projektne timov na VIZ-u naj potekajo redno, v skladu z intenziteto posameznih nalog v projektu. Na delovnih srečanjih sodelujoči načrtujejo delo, se pogovarjajo o izvedenih dejavnostih in poročajo drug drugemu o vsebinah usposabljanj. Za medsebojno komunikacijo in sodelovanje lahko uporabljajo spletne pripomočke (npr. One Note zvezek, e-Asistent, skupni dokumenti Google Drive, e-pošta). Način dela projektne tima poteka glede na zmožnosti in okoliščine VIZ-a, npr. neposredna srečanja v živo, videokonferenčna srečanja, dopisno preko e-pošte ali preko spletne učilnice oz. intraneta.

Vsebina delovnih srečanj se oblikuje glede na cilje in posebnosti posameznih projektov. V nadaljevanju predlagamo nekaj predlogov za vsebino teh srečanj:

- načrtovanje aktivnosti oz. programa dela in obveznosti v povezavi s projektom na VIZ-u,

- predstavitev primerov dejavnosti za razvijanje kompetence podjetnosti, bralne, naravoslovne, matematične in finančne pismenosti na VIZ-u (poročanje in refleksija izvedenih primerov),
- strokovni pogovori o vsebinah projekta,
- pregledovanje zapisov dejavnosti in vrednotenje s podajanjem povratnih informacij pred oddajo v spletne učilnice,
- predstavitev vsebine izobraževanj, delavnic, delovnih srečanj vodij projektnih timov, delovnih srečanj timov, v katerih vodje projektnih timov razvojnih šol sodelujejo,
- načrtovanje, izvedba in vrednotenje medsebojnih hospitacij, skrbniških srečanj in mreženj,
- načrtovanje in izvedba evalvacij (npr. evalvacija didaktičnih pristopov in strategij, doseganje napredka v projektih) ter skupno izpolnjevanje anketnih vprašalnikov,
- z ugotovitvami evalvacij načrtujejo nadaljnje razvojno delo na ravni VIZ-a in projektnega tima,
- razvoj in osmiselitev izvedbenega kurikula oz. modela in vključevanje v kurikulum VIZ-a.

Če projektni tim učinkovito opravi naloge, lahko upravičeno pričakujemo naslednje pozitivne učinke njegovega delovanja:

- delovanje članov tima na paradigmi učeče se skupnosti,
- ustvarjanje kulture medsebojnega zaupanja,
- pogostejše in kakovostnejše medpredmetno sodelovanje, načrtovanje in izvajanje dejavnosti,
- profesionalna rast posameznika in širjenje na druge člane kolektiva (npr. predstavitev primerov dejavnosti, kolegialne hospitacije, učni sprehodi, kritično prijateljevanje ...).

Za poglobljanje opisane vsebine si lahko pomagata z branjem spodaj navedene in druge literature:

Bone, J. in Mršnik, S. (ur.). (2022). *Opazovati, povezovati, sodelovati, učiti se drug od drugega. Pomen kolegialnih hospitacij, mreženj in delovanja projektnih timov za razvojno delovanje vrtca in šole*. (Spletna izdaja). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Rutar Ilc, Z. (2018). Ni vsaka skupina, ki se uči, učeča se skupnost. *Vzgoja in izobraževanje*, 49(1/2), 3–4. <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-E9FR4P57/4d5f17dd-fe28-4521-b7ef-62c68ca3540d/PDF>

4.2 Pomen povezovanja in didaktičnih pristopov

Priložnost za povezovanje projektov je v izvajanju didaktičnih pristopov, ki podpirajo razvoj gradnikov pismenosti in kompetence podjetnosti. Strokovni delavec mora poznati koncept in vsebino posameznih gradnikov pismenosti in kompetence podjetnosti. Ponazarjamo s primerom, ki je podrobneje opisan v poglavju 3.6. Z aktualizacijo problema prisotnosti mikroplastike v morju dijaki oblikujejo raziskovalna vprašanja in preko različnih virov oblikujejo plakate, na katerih predstavljajo možne odgovore na njihova raziskovalna vprašanja. Vrednotijo zanesljivost virov in hkrati njihovo uporabnost pri oblikovanju odgovorov na vprašanja za njihovo interpretacijo in zamisli. Z vidika projekta OBJEM razvijamo kritično branje, odziv na besedilo, tvorjenje besedil in razumevanje besedil, kar so nekateri izmed gradnikov bralne pismenosti. Z vidika projektov POGUM in PODVIG je oblikovanje raziskovalnega vprašanja izhodiščni korak pri opredelitvi izziva, ki se udejanja v odkrivanju priložnosti. Slednje je prvo od treh področij (zamisli in priložnosti, viri, k dejanjem). Z vidika projekta NA-MA POTI se opredelitev raziskovalnega problema, zastavljanje raziskovalnih vprašanj in uporaba ustrezne terminologije udejanjajo v razvijanju naravoslovne pismenosti.

Z navedenim primerom želimo poudariti, da je pomembno izbrati ustrezen didaktični pristop, ki zagovarja teorije učenja, kot sta konstruktivizem in kognitivizem, pri čemer ima učenec aktivno vlogo. Pri tem morajo strokovni delavci uporabljati take metode in oblike dela ter vire in orodja v učnem procesu, s katerimi bodo učenci lahko razvijali vnaprej izbrane pismenosti oz./in kompetence. Pri dosedanjem delu v projektih se je pokazalo, da strokovni delavci pri dejavnostih uporabljajo zgoraj omenjene pristope. Tako načrtovane dejavnosti hkrati razvijajo različne pismenosti in kompetenco podjetnosti.

Možnost povezovanja med projekti so skupna delovna srečanja med člani projektnih timov različnih projektov z vnaprej pripravljenim programom in protokolom:

- a) Vsak član predstavi izvedene didaktične pristope z dokazi iz skupine in razreda, v katerih je razvijal gradnike pismenosti ali kompetence podjetnosti. Drugi člani v razpravi iščejo mesta, na katerih prepoznajo vsebino svojih projektov (npr. kot so zapisi primerov v poglavju 3).
- b) Člani projektnih timov skupaj načrtujejo izvedbo didaktičnih pristopov, v katerih bodo učenci razvijali izbrane veščine, kompetence in gradnike. Da bi do povezovanja med strokovnimi delavci lahko prišlo, mora strokovni delavec razumeti okvir posameznega projekta ter prepoznati specifične in skupne značilnosti.
- c) Člani projektnih timov skupaj izvajajo pouk (najbolje timsko), pri katerem so podprte izbrane veščine, kompetence podjetnosti in gradniki pismenosti.
- č) Člani različnih projektnih timov se povezujejo z izvajanjem medsebojnih hospitacij, pri čemer uporabijo protokole in opazovalne lestvice. V pogovoru, ki sledi hospitaciji, prepoznajo načine, kako v izbranem projektu razvijajo na projekt vezane gradnike pismenosti in kompetenco podjetnosti.
- d) Projekti razvijajo nekatere skupne veščine (npr. kritično mišljenje, delo z viri, komunikacijo in sodelovanje, etično in trajnostno mišljenje) in pismenosti (npr. finančno in digitalno pismenost). Člani različnih projektnih timov razmislijo in načrtujejo, kako jih bodo učenci sistematično razvijali po vertikali in horizontali ne glede na predmet oz. stopnjo izobraževanja.
- e) Vodje različnih projektnih timov na podlagi ugotovitev evalvacij, ki so skupne vsem projektom, načrtujejo nadaljnje razvojno delo na ravni VIZ-a v dogovoru z ravnateljem.

Vse navedene aktivnosti prispevajo, da vrtec in šola postajata učeča se skupnost, in tako ohranjajo trajnost projektov.

5 Viri

Bacigalupo, M., Kampylis, P., Punie, Y., Van den Brande, G. (2016). *EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework*. Luxembourg: Publication Office of the European Union; EUR 27939 EN; doi:10.2791/593884. <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/entrecomp-entrepreneurship-competence-framework>

Bačnik, A., Slavič Kumer, S., Bah Brglez, E., Eršte, S., Golob, N., Gostinčar Blagotinšek, A., Hajdinjak, M., Hartman, S., Ivančič, G., Kljajič, S., Majer Kovačič, J., Mohorič, A., Moravec, B., Novak, N., Pavlin, J., Repnik, R. in Vičič, T. (2022). *Naravoslovna pismenost: opredelitev in gradniki* (Spletna izd.). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. https://www.zrss.si/pdf/Naravoslovna_pismenost_gradniki.pdf

Carretero, S., Vuorikari, R. in Punie, Y. (2017). *Okvir digitalnih kompetenc za državljane. Osem ravni doseganja kompetenc in primeri rabe*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. <https://www.zrss.si/pdf/digcomp-2-1-okvir-digitalnih-kompetenc.pdf>

Gagne, R. M. (1984). Learning Outcomes and Their Effects. Useful Categories of Human Performance. *American psychologist*, 39(4), 377–385

Haramija, D. (ur.). (2020). *Gradniki bralne pismenosti. Teoretična izhodišča*. Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta. Zavod RS za šolstvo. <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/view/515/631/1148-2>

Holcar Brunauer, A., Bizjak, C., Borstner, M., Cotič Pajntar, J., Eržen, V., Kerin, M., Komljanc, N., Kregar, S., Margan, U., Novak, L., Rutar Ilc, Z., Zajc, S. in Zore, N. (2017). *Formativno spremljanje v podporo učenju*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Javni razpis »Krepitev kompetence podjetnosti in spodbujanje prožnega prehajanja med izobraževanjem in okoljem v osnovnih šolah«. Uradni list RS, št. 5/2017 (3. 2. 2017). <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2017000500002/javni-razpis-krepitev-kompetence-podjetnosti-in-spodbujanje-proznega-prehajanja-med-izobrazevanjem-in-okoljem-v-osnovnih-solah-st-5442-12920163-ob-124017>

Javni razpis »Krepitev kompetence podjetnosti in spodbujanje prožnega prehajanja med izobraževanjem in okoljem v gimnazijah«. Uradni list RS, št. 62/2017 (3. 11. 2017). <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2017006200004/javni-razpis-krepitev-kompetence-podjetnosti-in-spodbujanje-proznega-prehajanja-med-izobrazevanjem-in-okoljem-v-gimnazijah-st-5442-16220178-ob-337917>

Javni razpis za izbor operacij »Razvoj in udejanjanje inovativnih učnih okolij in prožnih oblik učenja za dvig splošnih kompetenc«. Uradni list RS, št. 68/2016 (4. 11. 2016). <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2016006800004/javni-razpis-za-izbor-operacij-razvoj-in-udejanjanje-inovativnih-ucnih-okolij-in-proznih-oblik-ucenja-za-dvig-splosnih-kompetenc-ob-333716>

Kerndl, M. (2022). *Bralna pismenost: opredelitev in gradniki* (Spletna izd.). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. https://www.zrss.si/pdf/Bralna_pismenost_gradniki.pdf

Krapše, T. (2022). *Projekt POGUM Krepitev kompetence podjetnosti in spodbujanje prožnega prehajanja med izobraževanjem in okoljem v osnovnih šolah*. (zgibanka). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. <https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2022/05/Zlozenka-POGUM.pdf>

Krapše, T. in Polšak, A. (ur.). (2022). *Kompetenca podjetnosti v šoli 21. stoletja*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Lesničar, B. (ur.). (2022). *Razvijanje kompetence podjetnosti v osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. <https://www.zrss.si/digitalna-bralnica/pogum-in-podvig/>

Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019 do 2030. (15. 1. 2020). Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. <https://www.gov.si/novice/2020-01-15-nacionalna-strategija-za-razvoj-bralne-pismenosti-za-obdobje-2019-2030/>

- Nastran Ule, M. (1997). *Temelji socialne psihologije*. Ljubljana: Znanstveno raziskovalno središče.
- Nastran Ule, M. (2000). *Sodobne identitete. V vrtincu diskurzov*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Navodila za prijavo na javni razpis za izbor operacij »Razvoj in udejanjanje inovativnih učnih okolij in prožnih oblik učenja za dvig splošnih kompetenc«. Interno gradivo MIZŠ. 2016. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.
- Polšak, A. (ur.). (2019). *EntreComp: Okvir podjetnostne komeptence*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. <https://www.zrss.si/pdf/entrecomp.pdf>
- Polšak, A. in Kranjc, T. (prevod in priredba). (2022). *Priročnik za razvijanje podjetnosti EntreComp*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. https://www.zrss.si/pdf/Prirocnik_za_razvijanje_podjetnosti_EntreComp.pdf
- Polšak, A. (ur.). (2022). *Razvijanje kompetence podjetnosti v gimnaziji*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Poročilo o izvajanju evropske kohezijske politike 2014–2020 za obdobje od januarja 2014 do konca septembra 2020. (2020). https://www.eu-skladi.si/sl/dokumenti/porocila-mnenja-tolmacenja/porocilokv_30sept2020.doc.
- Priporočilo Evropskega parlamenta in Sveta Evropske unije z dne 18. 12. 2006 o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006H0962&from=LV>
- Priporočilo Sveta Evropske unije z dne 22. maja 2018 o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje. Uradni list Evropske unije. C189/7. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2018:189:FULL&from=SL>
- Priporočila učiteljicam in učiteljem za izvajanje pouka na daljavo z učenci razredne stopnje. (2020). Zavod RS za šolstvo. <https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2021/na%20daljavo/osnovna%20sola/2020-11-05-priporocila-uciteljcem-rp-za-izvajanje-pouka-na-daljavo-1.pdf>
- Priporočila za izvajanje vzgojno-izobraževalnega procesa v osnovnih šolah, glasbenih šolah in šolah s prilagojenim programom. (2020). Zavod RS za šolstvo. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Novice/Koronavirus-2020/Priporocila-Zavod-RS-za-solstvo_OS_GS_OSPP.pdf
- Redecker, C. (2018). *Evropski okvir digitalnih kompetenc izobraževalcev: DigCompEdu*. Prevod. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. <https://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/DigCopEdu/4/>
- Rupnik Vec, T., Gros, V., Mikeln, P. in Drnovšek, M. (2018). *Spodbujanje razvoja veščin kritičnega mišljenja s formativnim spremljanjem*. ZRSŠ. <https://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/VescineKriticnegaMisljenja/>
- Rupnik Vec, T., Sambolić Beganović, A. (2016). Sistematično spodbujanje, spremljanje in preverjanje vsepredmetnih veščin v mednarodnem projektu. *Vodenje v vzgoji in izobraževanju*, 14(3), 7–21. Šola za ravnatelje.
- Rupnik Vec, T., Suban, M., Stopar, N., Krajšek, S., Planinšek, Z., Starčič, T., Ovčar, A., Mrkela, V. in Jamšek, J. (2022). *Miselni procesi in veščine kritičnega mišljenja* (Spletna izd.). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. https://www.zrss.si/pdf/Kriticno_mislenje.pdf
- Sirnik, M., Vršič, V., Magajna, Z., Hodnik, T., Stopar, N., Pustavrh, S., Vreš, S., Kretič Mamič, V., Ternar, V., Angelov Troha, K., Zadel, V., Lipovec, A., Žakelj, A., Klemenčič, E. in Fras Bero, F. (2022). *Matematična pismenost: opredelitev in gradniki* (Spletna izd.). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. https://www.zrss.si/pdf/Matematicna_pismenost_gradniki.pdf
- Sirnik, M., Vršič, V., Simčič, I., Fras-Berro, F., Lovšin Kozina, F., Stopar, N., Pustavrh, S., Vreš, S., Kretič Mamič, A., Ternar, V., Angelov Troha, K., Petric, D. in Brezovnik, S. (2022). *Finančna pismenost: opredelitev in gradniki* (Spletna izd.). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. https://www.zrss.si/pdf/Financna_pismenost_gradniki.pdf
- Slovar slovenskega knjižnega jezika*. (2014). <https://fran.si>
- Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Novi program znanj in spretnosti za Evropo. (2016). <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/SL/1-2016-381-SL-F1-1.PDF>.
- Šterman Ivančič, K. (ur.). (2019). *PISA 2018. Program mednarodne primerjave dosežkov učencev in učenk: nacionalno poročilo s primeri nalog iz branja*. Pedagoški inštitut. https://www.pei.si/wpcontent/uploads/2019/12/PISA2018_NacionalnoPorocilo.pdf
- Štraus, M., Šterman Ivančič, K. in Štigl, S. (ur.). (2013). *OECD PISA 2012. Program mednarodne primerjave dosežkov učencev. Matematična pismenost. Bralna pismenost. Naravoslovna pismenost*. Pedagoški inštitut. <https://www.pei.si/wp-content/uploads/2018/12/PISA-2012-Povzetek-rezultatov-SLO.pdf>

6 Literatura

McCallum, E., Weicht, R., McMullan, L. in Price, A. (2018). *EntreComp into Action – Get inspired, make it happen: A user guide to the European Entrepreneurship Competence Framework*. Bacigalupo, M. and O’keeffe, W. (ur.). Luxembourg: Publications Office of the European Union; EUR 29105 EN; doi:10.2760/574864, JRC109128. <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC109128>

Mršnik, S. in Bone, J. (2018). *Podpora in vloga ravnatelja pri delovanju projektnega tima na VIZ. Vpetost razvojnega projekta v razvojno načrtovanje VIZ*. Delovno gradivo. ZRSŠ.

Mršnik, S., Bone, J. in Krapše, T. (2017). *Predstavitev projektov OBJEM, NA-MA POTI in POGUM na delovnem srečanju vseh zaposlenih ZRSŠ*. Delovno gradivo. ZRSŠ.

Mršnik, S., Bone, J. in Krapše, T. (2018). *Kaj je skupno vsem trem projektom*. Delovno gradivo. ZRSŠ.

Nacionalna strategija za razvoj pismenosti. (2005). Ministrstvo za šolstvo in šport in Evropski socialni sklad. https://pismenost.acs.si/wp-content/uploads/2017/11/Nacionalna-strategija-za-razvoj-pismenosti_2006.pdf

Poberžnik, A. in sod. (2019). *Reševanje avtentičnih problemov*. Delovno gradivo delovnega tima Reševanje avtentičnih problemov. ZRSŠ.

Rupnik Vec, T. (2010). *Kritično mišljenje učiteljev in spodbujanje tega mišljenja pri pouku*. Doktorsko delo, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.

Slovensko izobraževalno omrežje (b. d). PRO – Projekt NA-MA POTI, spletna stran projekta NA-MA POTI. <https://www.zrss.si/objava/projekt-na-ma-poti>

Slovensko izobraževalno omrežje (b. d). PRO – Projekt OBJEM, spletna stran projekta OBJEM. <https://www.zrss.si/objava/projekt-objem>

Slovensko izobraževalno omrežje (b. d). PRO – Podjetnost v gimnaziji, spletna stran projekta PODVIG. <https://www.zrss.si/objava/projekt-podvig>

Slovensko izobraževalno omrežje (b. d). PRO – Podjetnost Gradnik zaUpanja Mladih, spletna stran projekta POGUM. <https://www.zrss.si/objava/projekt-pogum>

OBJEM

Bralna pismenost in razvoj slovenščine

Ozaveščanje Branje Jezik Evalvacija Modeli

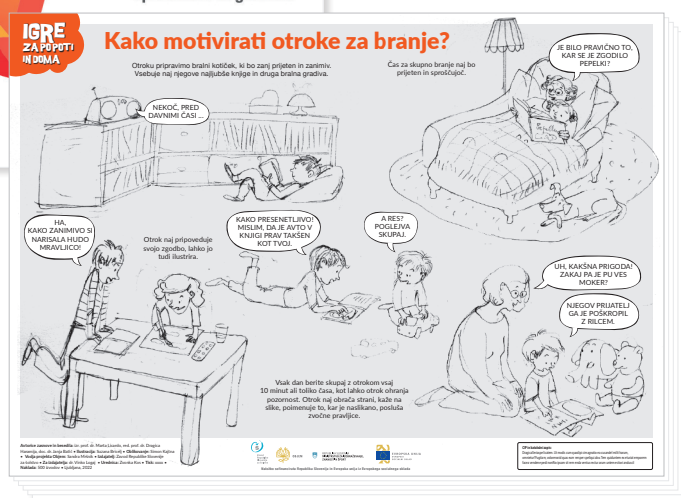

Izdane publikacije v projektu

OBJEM

Bralna pismenost in razvoj slovenščine

Ozaveščanje Branje Jezik Evalvacija Modeli

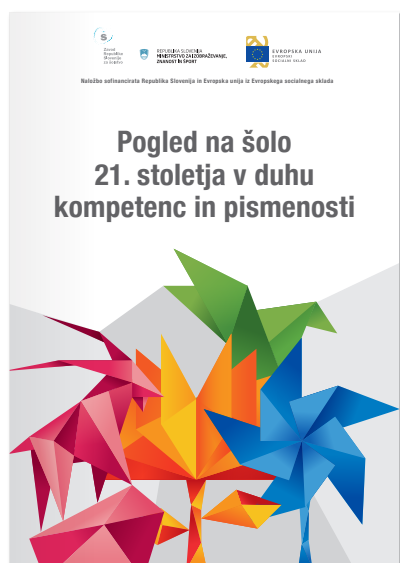

Izdane publikacije v projektu

POGUM

Krepitev kompetence podjetnosti in spodbujanje
prožnega prehajanja med izobraževanjem in
okoljem v osnovnih šolah

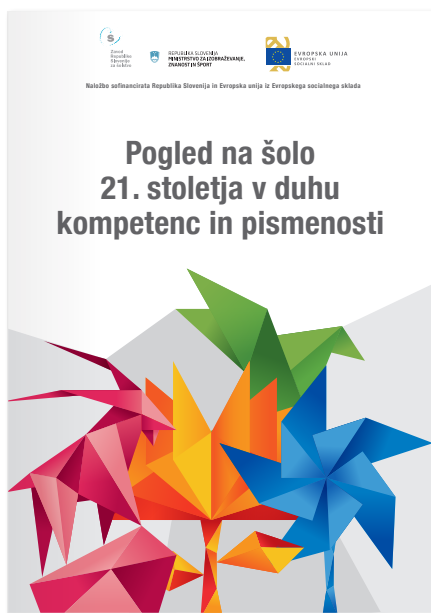
POdjetnost **G**radnik za **U**panja **M**ladih

PODVIG

Krepitev kompetence podjetnosti in
spodbujanje prožnega prehajanja med
izobraževanjem in okoljem v gimnazijah

PODjetnost **V GI**mnaziji

Izdane publikacije v projektu

NA-MA POTI

Naravoslovna in matematična pismenost: spodbujanje kritičnega mišljenja in reševanja problemov

NAravoslovje, **MA**tematika,
Pismenost, **O**polnomočenje, **T**ehnologija, **I**nteraktivnost

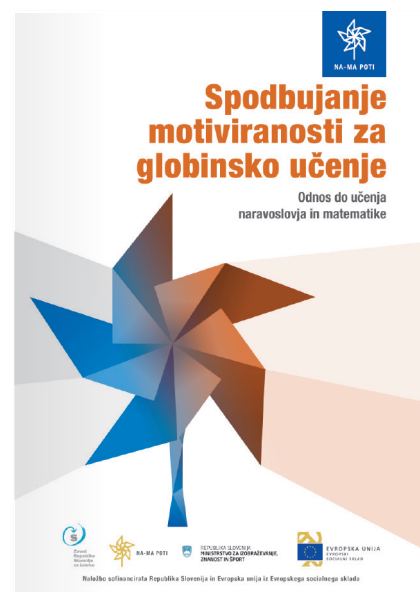

Izdane publikacije v projektu

NA-MA POTI

Naravoslovna in matematična pismenost: spodbujanje kritičnega mišljenja in reševanja problemov

NAravoslovje, **MA**tematika,
Pismenost, **O**polnomočenje, **T**ehnologija, **I**nteraktivnost

Izdane publikacije v projektu

NA-MA POTI

Naravoslovna in matematična pismenost: spodbujanje kritičnega mišljenja in reševanja problemov

NAravoslovje, **MA**tematika,
Pismenost, **O**polnomočenje, **T**ehnologija, **I**nteraktivnost

